

ДОКЛАД

ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОТБРАНАТА
И ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

#75 ГОДИНИ НАТО

#20 ГОДИНИ В НАТО

#WEARENATO

#НИЕСМЕНАТО

2023

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Увод	3
2. Среда на сигурност	4
3. Хората в отбраната	6
3.1. Окомплектоване на Министерството на отбраната и въоръжените сили	6
3.2. Длъжности в щабове и органи на НАТО, ЕС и други международни организации	6
3.3. Набиране и кариерно развитие	7
3.4. Военно-образователна система	8
3.5. Социален статус и мотивация	8
3.6. Политика на социално сътрудничество	9
3.7. Военно-патриотично възпитание	9
4. Разходи за отбрана	11
5. Модернизация и превъоръжаване	11
5.1. Основни инвестиционни проекти	14
5.2. Процедури по доставката и поддържането на въоръжението и техниката	16
5.3. Развиване на способности в сътрудничество със съюзници и партньори	16
5.4. Технологични, изследователски и развойни проекти	17
6. Евроатлантическа сигурност и отбрана, международен мир и стабилност	18
6.1. НАТО – колективна отбрана и съюзна политика за сигурност	18
6.2. Европейски съюз – Обща политика за сигурност и отбрана	19
6.3. Контрол на въоръженията и мерки за укрепване на доверието и сигурността	19
6.4. Международно сътрудничество	20
6.5. Принос на Министерството на отбраната към помощта за Украйна	20
7. Въоръжени сили и отбранителни способности	22
7.1. Съвместно командване на силите (СКС)	23
7.2. Сухопътни войски (СВ)	23
7.3. Военновъздушни сили (ВВС)	25
7.4. Военноморски сили (ВМС)	25
7.5. Съвместно командване на специалните операции (СКСО)	26
7.6. Изпълнение на мисиите на въоръжените сили	27
7.6.1. Мисия „Отбрана“	27
7.6.2. Мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“	27
7.6.3. Мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“	29
7.7. Споразумение за сътрудничество в областта на отбраната със САЩ	29
7.8. Развитие на националните концептуални и доктринални документи	29
8. Поддръжка и осигуряване на отбраната	31
8.1. Разузнаване	31
8.2. Логистично осигуряване	31
8.3. Военномедицинско осигуряване	33
8.4. Инфраструктура на отбраната	34
8.5. Комуникационно и информационно осигуряване и киберотбрана	34
8.6. Сигурност на информацията	36
8.7. Военно-географско осигуряване	38
8.8. Военна стандартизация, сертификация и кодификация	38
8.9. Търговски дружества на Министерството на отбраната	38
8.10. Освобождаване и утилизация на излишни бойни припаси	39
9. Управленски подходи при реализирането на отбранителната политика	40
9.1. Изграждане на административен и институционален капацитет за управление	40
9.2. Управление на риска	41
9.3. Политика на прозрачност и отчетност	41
9.3.1. Антикорупционна политика и институционален интегритет	41
9.3.2. Информационна политика и стратегическа комуникация	42
9.3.3. Контролна и одитна дейност	42
10. Изводи	44
11. Направления за работа през 2024 г. и в средносрочен план	46

1. УВОД

Докладът за състоянието на отбраната и Въоръжените сили е разработен съгласно чл. 23 от Закона за отбраната и Въоръжените сили на Република България. В него е представена оценката за състоянието на българските въоръжени сили и изпълнението на задачите в областта на отбраната. Докладът представя пред Народното събрание и българското общество постигнатите през предходната година резултати в сферата на отбранителната политика, както и съществуващите проблеми в някои области на отбраната, за които се търсят конкретни решения.

През изминалата година отбранителната политика се осъществяваше в съответствие с Конституцията, законите и стратегическите документи в областта на сигурността и отбраната. Продължи изпълнението на Програмата за развитие на отбранителните способности на Въоръжените сили на Р България 2032¹ (*Програма 2032*), на Плана за развитие на Въоръжените сили на Р България до 2026 г.² (*План 2026*) и на Националния план за повишаване на разходите за отбрана на 2% от БВП до 2024 г.³ (*Националния план 2024*). Осигурена беше приемственост в национални цели и приоритети и при изпълнение на поетите ангажименти в рамките на колективната отбрана на НАТО и Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС. Разработена беше нова Национална отбранителна стратегия.

Усилията бяха фокусирани основно върху: подобряване на условията за изпълнение на мисиите и задачите на Въоръжените сили; ускоряване изграждането и поддържането на необходимите отбранителни способности и попълване на техния дефицит; изпълнение на Целите на способностите на НАТО; превъоръжаване и модернизация, вкл. чрез стартиране на дълго отлагани проекти; по-нататъшно изграждане на предното присъствие на НАТО; попълване на вакантните длъжности във Въоръжените сили; окомплектоване и подготовка на доброволния резерв. За оптимизиране на управленските процеси в контекста на изпълнението на Програма 2032 беше стартиран Стратегически преглед на отбранителната политика.

Предвид коренно променената стратегическа среда заради войната на Русия срещу Украйна, България продължи активното си участие в изграждането на възпиращия и отбранителен потенциал на НАТО и предното присъствие на Алианса в Черно море. Изграждането на многонационалната бойна група на НАТО у нас беше в центъра на усилията. Участието на страната ни в Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС бе сред приоритетите на отбранителната политика.

През годината процесът на модернизация на българските въоръжени сили получи значителен тласък. Разработена беше „Програма за инвестиции в отбраната до 2032 г.“, съдържаща основни проекти за превъоръжаване и модернизация, която беше внесена в Народното събрание. Подписан беше международен договор със САЩ за придобиване на 198 бр. бойни и спомагателни машини „Страйкър“, което постави началото на закъснялата модернизация на Сухопътни войски. Продължи изпълнението на проекта за придобиване на новия тип боен самолет и въоръжение за него. Продължи реализацията на проекта за придобиване на два многофункционални модулни патрулни кораба със съответното въоръжение.

Въпреки положените усилия, некомплектът от военнослужещи продължи да нараства. Доброволният резерв остава попълнен на критично ниски нива. Необходимо е да се работи за повишаване на мотивацията за постъпване и оставане на служба, както и да се търси нов подход при набирането на кандидати за военна служба. Наложително е да се инициира обществен дебат относно възможностите за въвеждане на форми на задължителна военна подготовка на гражданите.

България остава солидарна с Украйна и продължи да подкрепя нейните легитимни усилия да се противопостави на руската военна агресия. След юни процесът на предоставяне на военна помощ от наша страна беше интензифициран, като нейният обем и обхват бяха разширени.

¹ Приета с Решение на Народното събрание от 11 февруари 2021 г., обн. ДВ бр. 13 от 16.02.2021 г.

² Приет с Постановление на Министерския съвет №183/07.05.2021 г.

³ Приет с Решение на Министерския съвет № 3/04.01.2018 г.

2. СРЕДА НА СИГУРНОСТ

Глобалната средата на сигурност се характеризираше с високоинтензивни кризисни процеси, задълбочаване на противопоставянето между глобални сили и на съперничеството между регионални субекти. Наблюдаваше се опасна тенденция към промяна на установеният световен ред, грубо незачитане на международното право и налагане на военната сила като механизъм за постигане на политически цели. Основен фактор в тази насока бяха агресивните действия на Русия и на други авторитарни държави. Амбицията на Кремъл да възстанови влиянието си в постсъветското пространство, включително чрез употреба на военна сила, повишиха значително нивото на конвенционалните и хибридните заплахи и създадоха предпоставки за дългосрочно милитаризиране на международните отношения.

Бруталната завоевателна война на Русия срещу Украйна се характеризираше с увеличаване на териториалните претенции на Кремъл и стремежа му към постепенно ескалиране на въоръжения конфликт. Руските въоръжени сили продължиха да извършват военни престъпления в Украйна, вкл. убийства на цивилно население. Москва комбинира военната сила с хибридни методи за въздействие (ядрени заплахи, информационни и психологически операции, икономически натиск, кибератаки и др.) както срещу Киев, така и срещу Запада. Използването на широк спектър от хибридна подривна дейност за въздействие, в т.ч. продоволствени манипулации и енергиен шантаж, изкуствено генерираха проблеми и напрежение от обществено-политически и финансово-икономически характер в редица региони по света.

Редица държави от ЕС и НАТО продължиха да бъдат обект на различни по сила и мащаб руски офанзивни кибероперации. Те, в съчетание с други хибридни действия и дезинформационни кампании целяха да провокират обществено разделение и недоволство. България не бе изключение, като страната ни продължи да бъде обект на системни руски хибридни действия, целящи оказване на въздействие върху вземането на суверенни национални решения от стратегически характер.

През годината Русия преднамерено ограничаваше свободата на корабоплаването и въздушния трафик в и над Черно море. Под претекст за провеждане на военни учения, Москва обявяваше за продължителни периоди от време „опасни зони“, обхващащи и изключителната икономическа зона на страни от черноморския регион, в т.ч. и на България. Висока остана минната опасност в акваторията на Черно море.

Енергийната сигурност остана сред важните аспекти на глобалната среда на сигурност. Задълбочи се вече очертаната тенденция към повишаване на интегрираността на енергийните системи на европейските държави, в т.ч. България, и преориентирането към нови източници и маршрути. Утвърди се водещото място на втечнения природен газ, който чрез неговото гъвкаво маршрутиране се явява реална конкуренция спрямо ограниченията на стария модел на дългосрочни договори и фиксирани тръбопроводни маршрути. Предвид това, висок остана рискът от политически и икономически действия на Русия за възпрепятстване на важни енергийни проекти в Европа, Близкия изток, Каспийския, Средиземноморския регион, Северна Африка и др. Динамиката на процесите в държавите в Северна Африка се определяше от високите нива на конфликтност в Либия, Мали, Судан, Буркина Фасо, Нигер и Етиопия, политическата и икономическа нестабилност, задълбочаващите се демографски проблеми, влошената хуманитарна ситуация и тежката продоволствена несигурност. Основните фактори с негативно въздействие върху средата на сигурност бяха свързани с продължаващите и нововъзникващите кризи и конфликти, военни преврати, религиозни и етнически противоречия и повишената активност на радикални и терористични организации. Засили се влиянието на Русия в региона посредством използването на частни паравоенни наемнически организации, в т.ч. и ЧВК „Вагнер“ и оказването на политическа, икономическа и военна подкрепа за режимите. Наблюдаваха се опити за „замаскиран“ (чрез посредници) износ на руски суровини към европейските пазари, за снижаване на рентабилността на новите проекти, „удължаване на живота“ на изкопаемите горива и забавяне на европейския „Зелен преход“. За целта се поддържат мрежи за влияние в националните енергийни сектори и активна пропаганда по всички канали за предизвикване на социално, икономическо и политическо напрежение.

Конфликтният потенциал в Западните Балкани се запази поради неурегулираните отношения между Сърбия и Косово и сепаратистките амбиции на сръбски фактори в Босна и Херцеговина.

Русия продължи да използва хибридни инструменти за въздействие, с цел саботиране на евроатлантическата интеграция и утвърждение на влиянието ѝ в региона. С изключение на Албания, като цяло липсваше съществен напредък в процеса на европейска интеграция на страните от региона. Конституционните промени в Р Северна Македония се забавиха, като антибългарската реторика там продължи. Относителната стабилност в региона се съхрани само и единствено благодарение на активния натиск от страна на международната общност. Въпреки това рисковете за сигурността останаха и генерираха предпоставки за нова ескалация на напрежението.

В Молдова прозападното правителство запази контрола си върху политическите процеси. Основно влияние върху средата на сигурност продължиха да оказват войната в Украйна и произтичаща опасност от достигането ѝ до границите на страната, политическото противопоставяне между управляващите и проруските партии, липсата на напредък по реинтеграцията на т.нар. Приднестровска молдовска република, както и повишеното напрежение между Кишинев и Москва.

В Грузия се запази антагонизмът между управляващи и опозиция. Независимо от влошаващото им се социално-икономическо състояние, непризнатите републики Абхазия и Южна Осетия продължиха подготовката за присъединяване към Русия, което възпрепятства стремежа на Тбилиси за интеграция в евроатлантическите структури. Тревога предизвикват обявените планове на Русия да изгради постоянна военноморска база на черноморското крайбрежие на Абхазия.

В контекста на конфликта в Украйна зависимостта на Беларус от Русия продължи да нараства. Минск подкрепяше руската агресия в политически и военен план, в т.ч. чрез предоставянето на Москва на беларуска територия, военна инфраструктура и оборудване. Анонсирани бяха и планове за разполагане в страната на руско оперативно-тактическо ядрено оръжие. Опасността от ново руско нахлуване в Украйна през границата ѝ с Беларус се запази.

Нестабилност имаше и в редица други региони. Ситуацията в Южен Кавказ беше повлияна от въоръжените действия на Азербайджан по възстановяване на суверенитета над територията му. Напрежението с Армения се запази, въпреки спадалата интензивност на граничните инциденти. Напрежението в Източното Средиземноморие също се запази, като обстановката се усложни и от интереса на Русия към района. Сигурността в Близкия изток и Северна Африка се влоши съществено. След терористичните атаки на Хамас срещу Израел от 07 октомври, в Ивицата Газа напрежението ескалира във въоръжен конфликт. Усложни се обстановката и на Западния бряг. В Ливан се задълбочи политическата криза. Извършваните от движението „Ансар Аллах“ атаки по търговски и военноморски плавателни съдове в акваторията на Червено море оказваха дестабилизиращо въздействие в глобален аспект. Не беше постигнат напредък в усилията за разрешаване на конфликта в Сирия. В Северна Африка се наблюдаваше конфликтност в Либия, Мали, Судан, Буркина Фасо, Нигер, Етиопия и др. В Ирак продължиха усилията за ограничаване на актовете на агресия на проиранските милиции. Иран продължи развитието на ракетната и ядрената си програма и положи усилия за сближаване с водещи арабски държави, интензифициране на връзките с Русия и Китай, както и оказване на подкрепа за радикални организации, действащи в Израел, Ливан, Ирак, Сирия и Йемен. В Афганистан движението „Талибан“ продължи да налага строги религиозни норми в управлението, запазвайки усилията за добиване на легитимност в международен план.

Политиката на държавното ръководство на Китай беше фокусирана върху запазване на социално-икономическата стабилност, съхраняване на темповете на икономическо възстановяване и разширяване и затвърждаване на ролята и влиянието в глобален мащаб. Достигнато беше безпрецедентно ниво на противопоставяне със САЩ и Запада. Пекин задълбочи сътрудничеството си с Русия и с развиващите се страни както на двустранна основа, така и в различни многонационални формати (БРИКС, Шанхайската организация за сътрудничество (ШОС) и др.).

Средата на сигурност на Корейския полуостров за пореден път остана силно повлияна от КНДР и стремежът ѝ да получи официален статут на ядрена сила и да намали последствията от санкционния натиск. Пхенян провеждаше целенасочена политика за сближаване най-вече с Русия, но също и с Китай, като в резултат сътрудничество между Пхенян и Москва значително нарасна, особено във военната сфера. Остана непроменена и агресивната реторика на КНДР срещу САЩ и Република Корея.

3. ХОРАТА В ОТБРАНАТА

3.1. Окомплектоване на Министерството на отбраната и въоръжените сили

През годината некомплектът от военнослужещи за Министерството на отбраната (МО), структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия продължи да нараства, като към 31.12.2023 г. достигна 21,8%. Недостигът на офицери е 26,1%, на офицерски кандидати 6,1%, на сержанти/старшини 11,2% и на войници/ матроси 27,6%. Особено тревожно е състоянието на окомплектоването с военнослужещи в Сухопътните войски, където нивото на некомплекта е още по-високо. Това състояние на окомплектоването значително ограничава възможностите на Въоръжените сили да изпълняват в пълна степен възложените им задачи, както на национално ниво, така и в рамките на колективната отбрана в НАТО.

Комплектуването с доброволен резерв е 16%, като се запазва тенденцията на липса на кандидати за сключване на договори за служба в него. Въпреки предприетите мерки, кандидатите за постъпване на военна служба и служба в доброволния резерв не се увеличиха. Основната причина за увеличението на некомплекта се състои в това, че нивата на заплащане, въпреки увеличаването за шеста поредна година на възнагражденията на военнослужещите средно с 10%, остават неконкурентни на пазара на труда спрямо редица други професии, в които рискът за живота и здравето е по-нисък, а условията на труд са значително по-леки. Друга причина за това състояние на окомплектоваността е ниският интерес към военната служба. За голяма част от младите хора военната професия е непривлекателна поради тежестите и лишенията, рисковете, лошите условия на труд и остарялото въоръжение. Крайно негативно влияние оказват и зловерните информационни кампании, манипулиращи общественото мнение по отношение на войната на Русия срещу Украйна и ролята на държавата и Въоръжените сили.

Поуките от войната в Украйна показват, че при продължителни бойни действия, основен фактор за поддържане на боеспособността се явява своевременното доокомплектоване на формированията със запасни. Изменението от 01.01.2008 г. на чл. 59, ал. 2 от Конституцията на Република България, отмени задължителната наборна военна служба. Това рефлектира негативно върху състава и възможностите на запаса, тъй като наборната военна служба по своята същност бе фундамент за подготовка на българските граждани за отбрана на страната и основен източник за попълване на военновременните формирования със запасни. Попълването на запаса с военно подготвени български граждани след 2008 г., продължи да се осъществява основно от освободените от военна служба военнослужещи, както и от български граждани, преминали начална и специална военна подготовка на доброволен принцип. Този модел на попълване на запаса доведе до неговото значително намаляване, като за периода 2010-2020 г. той е намалял с 43% и продължава да намалява с около 5% до 7% на година. Разчетите показват, че ако този темп се запази, след 15 години запасът ще бъде напълно изчерпан. Също така, ясно се очертава и тенденцията за прогресивно застаряване на запаса. През 2020 г. запасните на възраст до 35 г. са били едва 5% от общия брой, до 45 г. - 46% и над 45 г. - 49 %, което в рамките на 10 години представлява намаление в най-ниската възрастова категория с 35% и увеличение при другите две категории с 16-18%. В това състояние, попълването на определените военновременни команди със запасни офицери, сержанти и войници е силно затруднено. Това налага предприемането на спешни законодателни мерки за резерва на ВС, чрез които да се създадат условия за подготовка на запаса в мирно време.

3.2. Длъжности в щабове и органи на НАТО, ЕС и други международни организации

Към 31.12.2023 г. длъжностите в щабове и органи на НАТО, ЕС и други международни организации извън територията на страната бяха попълнени на 94%. От проведените конкурси за заемане на длъжности за следващи периоди бяха подбрани военнослужещи за около 44% от обявените длъжности. Четирите международни структури на територията на България⁴ бяха комплектовани с български военнослужещи и цивилни служители на 88%.

⁴ Щабен елемент за интегриране на силите на НАТО; Център за изследване, изграждане и усъвършенстване на способности на НАТО за управление на кризи и реагиране при бедствия; Национален мобилен комуникационен модул и Бойна група за изпълнение на дейности по усилен бдителност на Алианса.

Негативната тенденция за намаляване на броя на кандидатите за заемане на международни длъжности в и извън територията на страната, в съчетание с очакваното увеличение на броя на квотните национални длъжности, в резултат от процесите по адаптиране на НАТО, поставя МО в ситуация на обективна невъзможност за изпълнение на поетите съюзни ангажименти за попълване на длъжности в структурите на НАТО в и извън територията на страната.

Анализите показват, че основен негативен фактор, влияещ върху мотивацията на военнослужещите да кандидатстват за длъжности в международни организации или други международни инициативи, е условието, при което те и техните семейства се командирова в чужбина. Към настоящият момент, в нормативната уредба липсва правна възможност придружаващият съпруг/съпруга на командирован военнослужещ да ползва неплатен отпуск, както и да се самоосигурява. По този начин заемането на международна длъжност е съпътствано с негативни за военнослужещия и семейството му последици. За преодоляване на този проблем МО е предприело необходимите действия за изменения в релевантната нормативна уредба.

3.3. Набиране и кариерно развитие

С цел преодоляване на ниските нива на окомплектованост с личен състав, продължи плановото обявяване на конкурси за приемане на военна служба (служба в доброволния резерв), както и за длъжности за срочна служба в доброволния резерв. Срочна служба в доброволния резерв стартира и във военно формирование 22 160-Плевен с обявяването на 100 длъжности.

Независимо от предприетите действия, Министерството на отбраната и Българската армия, изпитват все по-големи трудности по осигуряването на необходимия човешки ресурс, в резултат на кумулативното влияние на демографското състояние на страната (намаляването на човешкия капитал) и здравната култура на българските граждани, водеща до влошени здравни показатели на младите хора. Резултатите от медицинските прегледи за годност на кандидатите за военна служба са показателни - близо 25% от тях са негодни за военна служба.

Особено тревожен е отчитания спад на кандидати за обучение като курсанти във ВВУ. Приемът за учебната 2023/2024 г. на курсанти във ВВУ показва, че само ВВУ „Г. Бенковски” е усвоило на 100 % направените заявки, докато НВУ „Васил Левски” за втора поредна година отбелязва спад в приетите курсанти спрямо направените заявки, като през 2023 г. са приети 87 курсанти, което, от своя страна, представлява 22,66% усвояване на заявените 384 места. ВВМУ „Н. Й. Вапцаров”, също за втора поредна година отбелязва спад в приетите курсанти, като през 2023 г. са приети 51 курсанти, което представлява 62,96 % от заявените 81 места.

Демографски особености, водещи до диспропорция в поколенията и дисбаланс в структурата на населението, като резултат на вътрешната миграция към големите икономически развити райони на страната и емиграцията в чужбина, предлагащи по-добри перспективи за хората (по отношение работа, доходи, битово осигуряване, социален и културен живот), водят до намаляване на броя на потенциалните кандидати за постъпване на военна служба. Предприеманите само от страна на МО мерки не могат да компенсират негативната тенденция за намаляване на кандидатите за военна служба. Прогнозните разходи за персонал във Въоръжените сили за периода 2020-2032 няма да доведат до повишаване на социалния статус на военнослужещите, нито ще направят военната служба конкурентноспособна на пазара на труда.

Липсата на обществена и политическа подкрепа относно промяна на социалния статус на военнослужещите, забавените процеси по модернизация на армията и създаване на адекватни/съвременни условия на труд ще определят изпълнението на задачите от въоръжените сили в хронична недоокомплектованост от 15 до 20%. В тези условия МО търси нов подход при набирането на кандидати за военна служба, както и обществена подкрепа за въвеждане на задължителна военна подготовка на българските граждани.

МО се включи в инициативата на Държавния департамент на САЩ за сътрудничество в областта на човешките ресурси. В сътрудничество с американски експерти представители на МО работят за идентифициране и анализ на основните проблеми при набирането, задържането и развитието на човешките ресурси във Въоръжените сили.

3.4. Военно-образователна система

Проведено беше обучение на общо 9132 военнослужещи, цивилни служители и граждански лица за придобиване на образователно-квалификационна степен „бакалавър” и „магистър”, за придобиване на образователна и научна степен „доктор” и за обучение в курсове. Извън Военна академия „Г.С. Раковски“ и висшите военни училища⁵ бяха обучени 953 военнослужещи и цивилни служители.

Обучение в квалификационни курсове по английски език преминаха 254 военнослужещи и цивилни служители, от които 68 военнослужещи са от декларираните формирования по Целите на способностите за НАТО. Продължи обучението и в квалификационни курсове в чужбина, включително и по програми на правителството на САЩ.

Продължи обучението, чрез обмен на обучаеми, като бяха обучени трима военнослужещи и девет цивилни служители от Република Северна Македония. По линия на сътрудничеството в областта на военното образование и обучение на човешки ресурси в Р България бяха осъществени седем посещения на чуждестранни делегации.

Анализите на бойните действия от войната в Украйна показват, че военнообразователната система следва да постигне още по-задълбочено обучение в областта на критичното мислене, стратегиите и воденето на война. Обучението задължително трябва да бъде в синхрон с непрекъснатите промени в развитието на военното дело и технологиите. За постигане на това е необходимо синхронизиране между годишните планове на съответните военнообразователни институции с планове за подготовка на въоръжените сили.

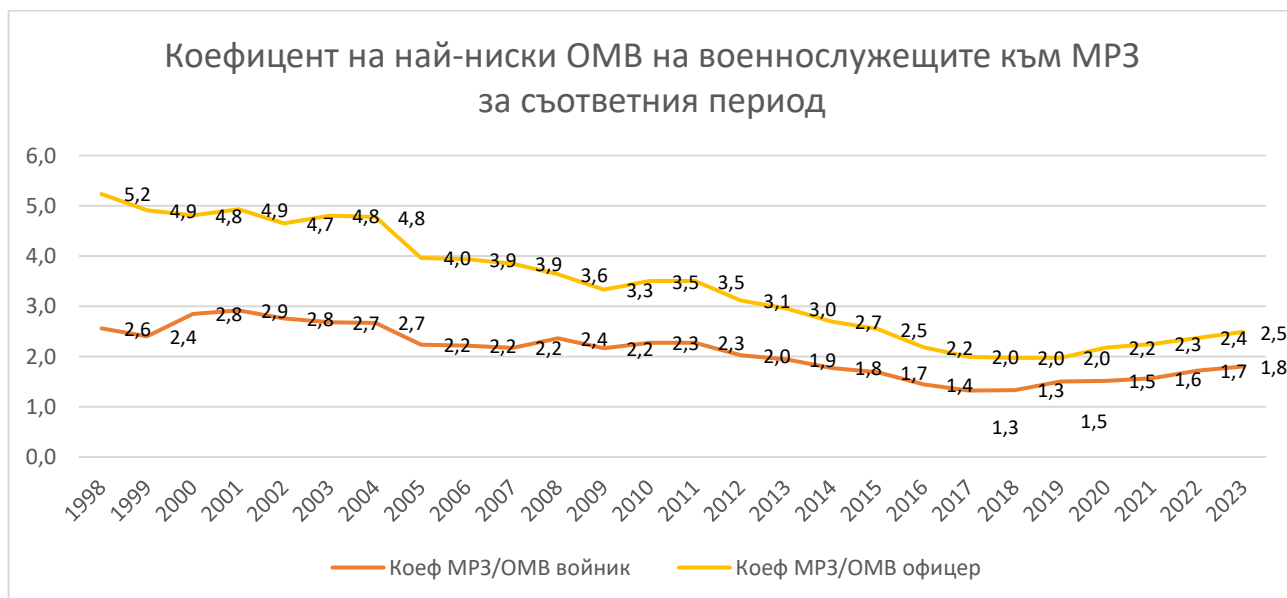
3.5. Социален статус и мотивация

За шеста поредна година бяха увеличени основните месечни възнаграждения на военнослужещите средно с 10%. Индексирани бяха и минималните и максималните размери на основните месечни заплати за всички длъжности за цивилни служители от структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, за които не се прилагат Законът за държавния служител и чл. 107а от Кодекса на труда. От началото на август бяха увеличени индивидуалните основни месечни заплати на цивилните служители по служебно правоотношение и по трудово правоотношение по чл. 107а от Кодекса на труда от МО и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, за които се прилагат Законът за държавния служител и чл. 107а от Кодекса на труда. Актуализирана беше част от допълнителните възнаграждения за специфични условия при изпълнение на военната служба на военнослужещите и за специфични условия на труд на цивилните служители.

Определена беше нова база за изчисляване, правила и коефициенти за определяне на размера на командировъчните дневни пари на военнослужещите при участие в операции и мисии зад граница, като размерът им беше увеличен. Въведена беше нова методика при определяне на размера на стипендиите на децата на участващите в операции и мисии зад граница военнослужещи. Увеличен беше размерът на стипендиите на курсантите за звание средно с до 25 %.

Въпреки всички положени да момента усилия за реализиране на ефективна политика по доходите на военнослужещите, нивото на заплащане на труда им остава неконкурентно спрямо това в останалите сектори на икономиката. Основното месечно възнаграждение за най-ниските длъжности за офицери и войници за последните 30 години е намаляло спрямо растежа на минималната работна заплата (МРЗ) повече от 2 пъти при офицерите и на половина при войниците. Данните на Фигура 1 категорично потвърждават извода, че за последните 25 г. конкурентостта на военната професия като доходи спрямо другите сектори драстично намалява, което обяснява ниския интерес към служба в армията и високите нива на некомплектованост.

⁵ Националният военен университет „Васил Левски“, Висшето военноморско училище „Н.Й. Вапцаров“ и Висшето военновъздушно училище „Г. Бенковски“.

Фигура 1

Продължи политиката за социална адаптация на военнослужещи, освобождавани от военна служба. Осигурена беше информация, свързана с европейски и национални програми и проекти, курсове за обучение, актуално състояние на пазара на труда и свободни работни места. Курсове за преквалификация завършиха 133 освободени от военна служба военнослужещи.

С еднократни помощи за посрещане на разходи при болест, смърт и злополука бяха подпомогнати 329 военноинвалиди, 19 пенсионирани военнослужещи, 126 военнослужещи, един обучаем, 35 цивилни служители, 33 ветерани и 231 военнопострадали. Помощите възлизат общо на 416 772.00 лв. В Централния регистър на военноинвалидите и военнопострадалите бяха регистрирани нови 68 правоимащи.

Комисията по материално подпомагане при МО отпусна еднократни помощи на седем деца на военнослужещи, загинали при или по повод изпълнение на военната служба, на 194 военноинвалиди с трайно намалена работоспособност със степен на увреждане над 90%, на 658 родители и на преживял съпруг/съпруга на български граждани, загинали при или по повод изпълнение на военната служба. Помощите са общо в размер на 359 680.00 лв.

Жилищната политика се осъществяваше чрез картотекиране и настаняване на нуждаещите се военнослужещи и цивилни служители в свободни жилища и в общежития, собственост на МО, както и чрез изплащане на компенсационни суми на военнослужещите и цивилните служители, които живеят при условията на свободно договаряне. Анализът на нивата на наемите в различните гарнизони показва, обаче, че компенсационните суми са крайно недостатъчни. Това се отразява негативно на желанието на военнослужещите за преместване в друго населено място. Това влияе отрицателно върху тяхното кариерно развитие и има пряко отражение върху ефективността на системата за управление на човешките ресурси.

3.6. Политика на социално сътрудничество

За координиране на взаимоотношенията с национално представителните синдикални организации функционира Отраслов съвет за социално сътрудничество в МО. Подписан беше нов Колективен трудов договор в МО за 2024-2025 г. и ново Споразумение относно представителните и защитните функции на синдикатите с оглед интересите на цивилните служители по служебно правоотношение, работещи в МО и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, които прилагат Закона за администрацията и Закона за държавния служител.

3.7. Военно-патриотично възпитание

Взаимодействието с военно-патриотичните съюзи, неправителствените организации със сфера на дейност в сигурността и отбраната и сдруженията на военнослужещите, резервистите, ветераните от войните, военноинвалидите и военнопострадалите беше осъществено в изпълнение на Годишния план на МО за предоставяне на финансова помощ на военно-патриотичните съюзи.

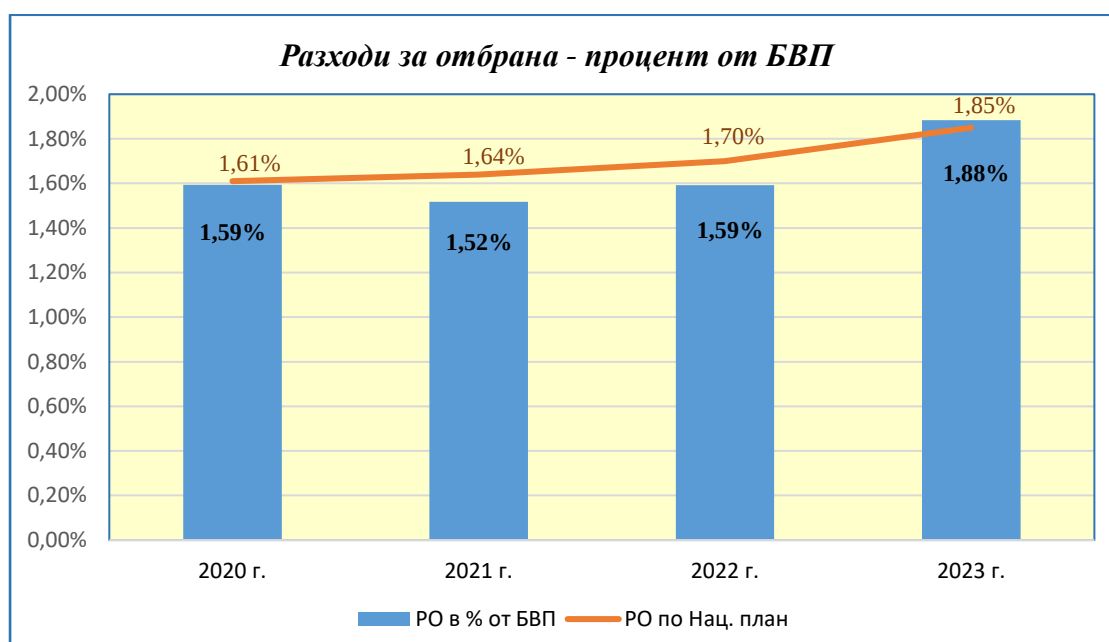
Продължи проучването, регистрирането, картотекирането, опазването, поддържането, възстановяването и изграждането на военни паметници в страната. Открити бяха четири нови военни паметника у нас, бяха проведени чествания и бяха отбелязани годишнини.

На български военни паметници и гробове в Сърбия, Хърватия и Унгария бяха проведени традиционни възпоменателни тържествени церемонии и ритуали по почитане паметта на загиналите във Втората световна война български военнослужещи. Като част от Плана за националните чествания на 110 години от Балканските войни, край Дойран, Република Северна Македония, беше проведена възпоменателна церемония в памет на полковник Константин Каварналиев и загиналите в Междусъюзническата война.

4. РАЗХОДИ ЗА ОТБРАНА

Въпреки постепенното забавяне на икономическия растеж в световен мащаб, усложнената международна обстановка и политическа нестабилност, през 2023 г. икономиката на страната ни се развиваше със сравнително добри темпове. Това, заедно със засиленото вътрешно потребление, осигури изпълнението на приходната част на държавния бюджет и се отрази положително върху номиналната стойност на разходите за отбрана.

На Фигура 2 е показан сравнителен анализ на разходите за отбрана като процент от брутния вътрешен продукт (БВП) на страната за периода 2020 - 2023 г. Целта е да бъдат проследени тенденциите и направени изводи за изпълнението на финансовите параметри на Програма 2032 и на Националния план за повишаване на разходите за отбрана на 2% от БВП на Р. България до 2024 г. (Националния план 2024) в контекста на поетите политически ангажименти на най-високо равнище в НАТО.

Фигура 2

През разглеждания период на практика бе прекъсната негативната тенденция от предходните години за поддържане на ниски нива на разходите за отбрана. В годините от 2020 до 2022 г. процентът от БВП на общите разходи за отбрана отбелязва известно изоставане спрямо изискванията на Националния план 2024, но за 2023 г. първоначалните оценки показват положителна тенденция за превишаване (1,88%) на нивото, заложено в Националния план 2024 (1,85%). Това развитие е благоприятно за планираното достигане на разходите за отбрана на ниво от 2% от БВП през 2024 г.

При анализа на посочените тенденции, обаче, следва да се има предвид, че в разходите за отбрана се включват и значителни суми по бюджетите на други Първостепенни разпоредители с бюджет (ПРБ), които не са били обект на планиране в Националния план 2024. Тези суми за 2023 г. са планирани в общ размер на 263.6 млн. лв. (0.14% от БВП) и включват: разходи за пенсии на военнослужещите, намалени с отчисленията за военнослужещи към пенсионните фондове; разходи за военни съдилища и военни прокуратури; разходи за издръжка на Постоянната делегация на България в НАТО; вноската към гражданския бюджет на НАТО и Европейския механизъм за подкрепа на мира; вноската на България към фонда на НАТО за иновации.

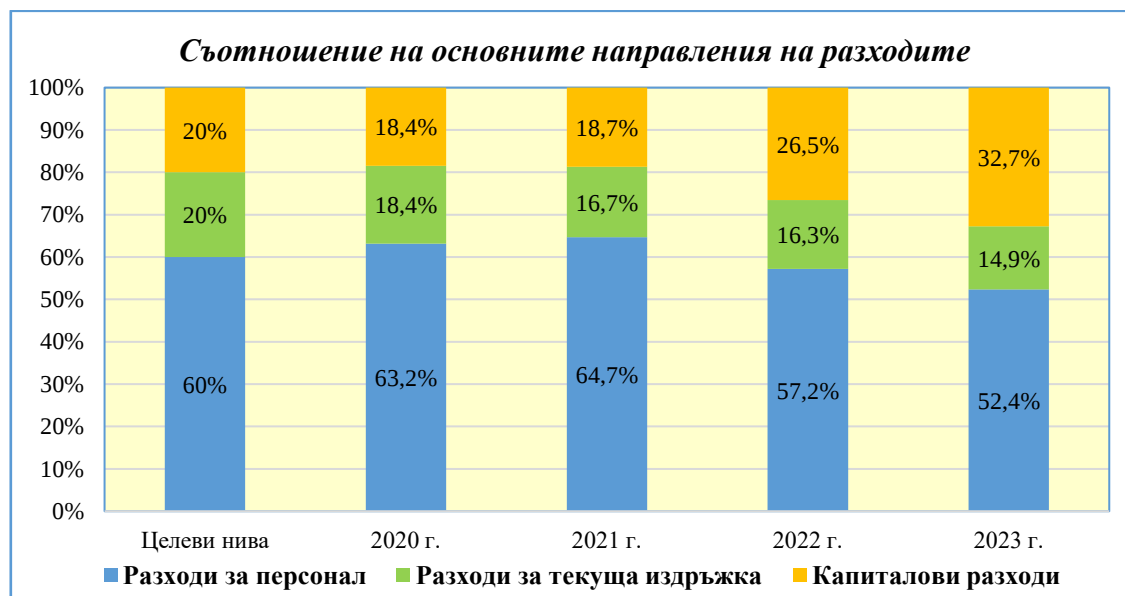
Сравнителният анализ на разходите за отбрана като абсолютна стойност в млн. лв. за периода 2020-2023 г. е показан на Фигура 3.

Фигура 3

Данните сочат, че след 2020 г. се наблюдава тенденция на плавно и постепенно номинално нарастване на разходите за отбрана. През 2020 г. и 2021 г. номиналните стойности на разходите за отбрана съответстват, а през 2022 г. и особено през 2023 г. превишават първоначално заложеното в Националния план 2024. Това показва наличието на политическа воля да се изпълняват поетите съюзни ангажименти, с отчитане на сериозно влошената среда на сигурност. При анализа следва да се има предвид, че сравнително високата инфлация през 2023 г. оказва негативно отражение. От една страна, тя обезценява донякъде доходите на военнослужещите, а от друга, значително оскъпява текущата издръжка на въоръжените сили и придобиваните отбранителни продукти.

Сравнителен анализ на съотношението между основните направления на разходите спрямо общите разходи за отбрана в периода 2020-2023 г. е представен на Фигура 4.

Фигура 4

От графиката се вижда, че, с известни колебания, дисбалансът в направленията на разходите, характерен за предходни периоди, постепенно намалява и се доближава до целевите нива, предвидени в Програма 2032 (60:20:20). Що се отнася до дела на капиталовите разходи може да се констатира, че през 2022 г. и особено през 2023 г. се отчита тенденция за надвишаване на изискванията на стратегическите документи. Това, от своя страна, се отразява позитивно на изграждането, поддържането и развитието на отбранителните способности, като в най-голяма степен това подкрепя процеса на превъоръжаване и модернизация на Въоръжените сили.

Капиталовите разходи през първите две години на разглеждания период са в по-ограничен размер, но от 2022 г. започва постепенното им увеличаване. В рамките на капиталовите разходи за 2023 г. са включени разходи за ново въоръжение и техника в размер на около 1 020 млн. лв. През годината бяха извършени плащания за: придобиване на основна бойна техника за изграждане на батальонна бойна група от състава на механизирана бригада; придобиване на нов тип боен самолет – първи и втори етап; изграждането на два многофункционални модулни патрулни кораба и придобиване на ракетно въоръжение и торпеда за тях; радиолокационна станция за разузнаване; средства за повишаване на мобилността и защитата на личния състав; очила за нощно виждане; криптографски средства и др.

Следва да се отчита, че съгласно поетия от всички съюзници в НАТО ангажимент, към 2024 г. поне 20% от общите разходи за отбрана следва да се използват за придобиване на нови системи въоръжение и техника. Съгласно нормативната уредба, обаче, като „капиталови разходи“ в страната ни се отчитат и разходите за основен ремонт на въоръжение и техника. Положително развитие е, че от 2023 г. у нас започна постепенно преодоляване на неблагоприятната тенденция от предишните години, изразяваща се в концентрация на капиталовите разходи основно върху поддържане на съществуващите стари способности, като в доста по-малка степен това важеше за придобиването на нови.

Резултатите от анализа на данните за разглеждания период показват, че въпреки сериозното нарастване на разходите за отбрана като абсолютна стойност, те не покриват напълно необходимите средства за преодоляването на проблема с големия брой вакантни длъжности за военнослужещи, за реализацията на проектите за превъоръжаване и модернизация и за изпълнението на ангажиментите на страната по приетия пакет Цели за способности на НАТО.

Същевременно, предвид сериозните предизвикателства пред сигурността и колективната отбрана след началото на войната на Русия срещу Украйна, новите стратегически документи на НАТО поставят значително по-високи изисквания към способностите, включително и към тези на силите за национална отбрана, като това важи в особена степен за страните-членки по Източния фланг. За целта ще са необходими значително по-високи разходи за отбрана, особено в частта на капиталовите разходи. Повечето държави от НАТО, включително и България, отчитат, че нивото на разходи за отбрана в размер на 2 % от БВП е недостатъчно и, следователно, то вече се възприема не като крайна цел, а като отправна точка за по-нататъшното им нарастване.

5. МОДЕРНИЗАЦИЯ И ПРЕВЪОРЪЖАВАНЕ

5.1. Основни инвестиционни проекти

Продължиха усилията за преодоляване на дефицита от способности чрез реализацията на основните инвестиционни проекти, заложи в Програма 2032. В изпълнение на решение на Народното събрание беше разработена „Програма за инвестиции в отбраната до 2032 г.“, в която са идентифицирани приоритетни направления за инвестиции, в т.ч. и 13 приоритетни инвестиционни проекта с предстояща реализация на стойност над 100 млн. лв. Програмата беше одобрена от Министерски съвет с РМС № 848/30.11.2023 г. и внесена в Народното събрание.

Като част от Програмата бяха актуализирани, инициирани, в процес на инициране или реализация общо осем от 13-те приоритетни проекта, а шест от тях са включени в Портфолиото от проекти на МО, което към настоящия момент съдържа 47 проекта (29 от тях са в Категория 1 „Финансово осигурени проекти“ и 18 в Категория 2 „Временно преустановени проекти“). Извършеният преглед и анализ показва, че през 2023 г. по 24 от проектите има напредък – под формата на изпълнени основни дейности по придобиване на нови способности, в т.ч. и изпълнение на договори и/или изпълнени доставки и/или услуги.

По реализацията на основните проекти бе извършено следното:

- **Придобиване на основна бойна техника за изграждане на батальонни бойни групи от състава на механизирани бригада**

С решение⁶ Народното събрание прие Проект за инвестиционен разход, а Министерският съвет одобри проект на международен договор „Придобиване на бойни машини Страйкър“. На 17.11.2023 г. договърът беше подписан от българска страна и ратифициран със Закон от Народното събрание на 01.12.2023 г.⁷. Предстои придобиване на 198 бр. бойни и спомагателни машини, като 183 от тях са от фамилията „Страйкър“. В обхвата на договора е предвидено провеждане на курсове за експлоатация и техническа поддръжка на всички типове машини, въоръжение и системи от сертифицирани инструктори; доставка на учебни пособия и тренажори; доставка на първоначален комплект от резервни части и консумативи; първоначална логистична поддръжка за подпомагане на процеса по усвояване на експлоатацията и поддръжката на машините; доставка на мобилни полеви работилници за ремонт и/или възстановяване на бойни повреди. Договорът е на обща стойност 1,208,560,357.00 щ.д., със срок за изпълнение 2023-2028 г.

Предвидено е индустриално сътрудничество, включващо финалното асемблиране на бойните и специалните машини от фамилията Stryker да се извършва в Република България, както и да се усвои ремонтът и поддръжката им в предприятията на ТЕРЕМ-ХОЛДИНГ ЕАД. Същото следва да се да се изпълни на четири етапа, като се създаде регионален център за поддръжка и развитие в ТЕРЕМ-ХОЛДИНГ ЕАД. В този аспект също така е предвидено да се усвои производството от българската отбранителна индустрия на допълнителната бронировка и на някои видове боеприпаси.

- **Придобиване на нов тип боен самолет и осигуряване на интегрирана логистична поддръжка**

Продължиха доставките на авиотехническо и друго имущество по договорите за придобиване на самолет F-16 Block 70, осигуряващи изграждането на една цяла ескадрила самолети F-16 с необходимото въоръжение „въздух-въздух“ и „въздух-повърхност“, средства за наземно обслужване и резервни части. Продължава и обучението на летателен и инженерно-технически състав. Първите осем броя F-16 се очаква да бъдат получени през 2025 г., а вторите осем – до края на 2027 г.

- **Придобиване на многофункционален модулен патрулен кораб за ВМС**

Договърът за придобиването на двата многофункционални модулни патрулни кораба се изпълнява по план. Завършено е проектирането на корабите и е поставено тяхното строителство. През лятото корпусът на първия от двата кораба беше пуснат на вода. С цел своевременното им привеждане в оперативна готовност и минимизиране на негативното влияние на инфлационните процеси, след като през 2022 г. бяха подписани три договора за придобиване на ракетно и торпедно

⁶ обн. ДВ бр.95/14.11.2023 г.

⁷ обн. ДВ бр.102/ 08.12.2023 г.

въоръжение на двата кораба. В процеса на изпълнение на дейностите по договора, поради промени в оперативните изисквания, възникна необходимостта от надграждане на системите LINK. В тази връзка, за извършване на допълнителните дейности по интеграцията на тези системи и тяхното финансиране, на 13.12.2023 г. от Народното събрание бе прието Изменение №1 на актуализирания ПИР, с което беше увеличена стойността с 11 000 000 лв., което позволи подписването на допълнително споразумение към основния договор.

- **Придобиване на нови трикоординатни радары**

През март беше изпратено Искане за предложение (RFP) към осем компании-производители на радары, като бяха получени пет. Със заповед на министъра на отбраната беше назначена междуведомствена работна група (МРГ) за разглеждане, анализиране, оценка на подадените оферти и класиране на участниците в поръчката. На 24 август 2023 г. беше проведено открито заседание на МРГ за отваряне на офертите, а на 21 ноември 2023 г. бяха отворени и ценовите предложения. Към момента ценовите предложения на компаниите се разглеждат и анализират от МРГ. След завършване на анализа офертите ще бъдат оценени и класирани съгласно методиката за оценка. МРГ след завършване на своята дейност ще изготви доклад за резултатите от работата си, съгласно заповедта.

- **Повишаване на мобилността и защита на личния състав от Силите за специални операции**

По сключения договор бяха придобити всичките 98 машини с различно предназначение. Предстои да се монтира и интегрира КИС оборудването, придобито по договор с правителството на САЩ и предоставено на изпълнителя. В тази връзка срокът на договора беше удължен до август 2024 г. за интеграцията му на предвидените машини. Проведено бе обучение за експлоатация, обслужване и ремонт на машините.

- **Модернизация на танк Т-72 за танковите формирования от Сухопътните войски**

Проектът се изпълнява съгласно договор за модернизация на 44 бр. танк Т-72 и три бр. МТ-ЛБ У. Извършена е модернизацията на 38 танка и един МТ-ЛБ У, преминали успешно приемни изпитвания. За осигуряване на радио-комуникационното оборудване беше сключен договор с правителството на САЩ по линия на Програмата за чуждестранни военни продажби. За изпълнението на Етап 2 от проекта се предвижда модернизация на още 40 бр. танк Т-72.

- **Придобиване на брегови противокорабни ракетни комплекси**

Проектът беше инициран вследствие извършената приоритизация, която изведе на преден план необходимостта от неговата неотложна реализация. Направен беше анализ на получена информация от компании-производители относно възможностите за придобиване на предлаганите от тях комплекси, ракети и оборудване, и на министъра на отбраната беше предложено да се изпрати Искане за предложение до компаниите през 2024 г.

- **Придобиване на зенитно-ракетни комплекси със среден/голям обseg на действие**

Изпратени бяха Искания за информация до компании-производители и Писмо-заявка относно цени и наличности до правителството на САЩ. Отговорите от страна на четири компании и информацията за цени и наличности бяха анализирани, а по указания на министъра на отбраната стартира процес на проучване на възможностите за директно придобиване в рамките на инициативата „Щит на Европейското небе“.

- **Придобиване на ракетна система за залпов огън с повишена мобилност**

С проекта се цели повишаване на способностите за далечна огнева поддръжка, водене на контрабатарейна борба, обща огнева поддръжка на маневрените формирования и поразяване на резервите на противника. Същият беше инициран през 2023 г. и включен в Портфолиото от проекти на МО. Взето беше решение за подготовка и изпращане на Искане за информация до производители.

- **Придобиване на 155 мм гаубици**

С проекта се цели повишаване на способностите за водене на контрабатарейна борба, непосредствена огнева поддръжка на маневрените формирования и поразяване на резервите на противника. Актуализирана беше проектната документация, като беше изготвена и тази необходима за изпращане на Искане за предложение.

5.2. Процедури по доставката и поддържането на въоръжението и техниката

През годината бяха проведени 108 процедури за възлагане на обществени поръчки за доставка на стоки и предоставяне на услуги. От тях 56% завършиха успешно със сключване на договори или рамкови споразумения, по 29% работата продължава, а 15% бяха прекратени. Въз основа на проведените обществени поръчки бяха сключени 147 договора, 23 рамкови споразумения и 50 допълнителни споразумения с възложител министъра на отбраната или упълномощено от него лице. Осъществен бе контрол на изпълнението на 311 текущи договора и 87 рамкови споразумения, сключени през отминалата и предходни години, за доставка на стоки и предоставяне на услуги. От тях 143 договора и 28 рамкови споразумения бяха приключени през 2023 г., а изпълнението на 168 договора и 59 рамкови споразумения продължава.

Вследствие на сключените през 2023 г. договори, рамкови споразумения и допълнителни споразумения бяха осигурени нови способности и се поддържаха вече изградени такива в следните направления: интегрирана логистична поддръжка за вертолети „Bell” и „Panther” и на двигателите за тях; основен ремонт на самолети L-39ZA; интегрирана логистична поддръжка на самолети Pilatus; основен/капитално-възстановителен ремонт на шест броя двигатели за самолети МиГ-29; аварийен доков ремонт на базов миночисач „Шквал“, базов миночистач „Прибой“, минен ловец „Цибър“, минен ловец корвета „Бодри“, корвета „Решителни“, танкер-бункировчик „Балчик“, моторен катер „Георги Раковски“ и фрегата „Горди“; дефектация, ремонт и въвеждане в експлоатация на газотурбинни двигатели за нуждите на ВМС; доставка на безпилотни летателни системи Aquilas; извънгаранционна поддръжка на адаптирана радарна система за кацане; ръчен терминал за контрол и навигация; преоборудване на автомат „Калашников“ АК-47; доставка на бойни каски и бронежилетки; рамкови споразумения за преносими химически, за радиационни и за биологически многоканални точкови детектори със способност за предаване на данни в мрежа; доставка на станции за ядрено, химическо и биологическо обеззаразяване; техническо обслужване и/или ремонт на товарни автомобили с повишена проходимост ТАТРА-815 и леки автомобили Шкода; на полуремарке за транспорт на контейнер; на акумулаторни батерии, автомобилни гуми, горива и гориво-смазочни материали и др.

5.3. Развиване на способности в сътрудничество със съюзници и партньори

• Програма на НАТО за съюзно земно наблюдение

Процесите, свързани с планирането и управлението на експлоатацията и поддръжката на системата за съюзно земно наблюдение, бяха поети от Комитет за поддържащо партньорство, разположен в Агенцията на НАТО по поддръжка и придобиване в Люксембург. Страната ни продължава участието си в новия формат.

• Проекти по програмата на НАТО за инвестиции в сигурността

Работеше се по постигане на способности за осигуряване на „Военноморски комуникационни системи за командване и управление на надводни кораби“, „Вместимости за горива за летища на НАТО“, „Интегриране на силите и засилена подготовка“, „Изграждане на инфраструктура за препозициониране на силите“ и „Многоцелеви самолети в сферата на отговорност на SACEUR“. Изпълняваха се и дейности по проектите: „Осигуряване на платформа за паркинг, поддръжка и проверка на самолети за презареждане във въздуха“, „Модернизация на пистата за излитане и кацане“, „Осигуряване на площадка за разполагане на самолети“, „Разширение на складов район за гориво-смазочни материали“, „Отбранителни и нападателни въздушни активи“. Тези дейности са пряко свързани с изграждането на инфраструктурата, необходима за приемането на новия самолет F-16. Продължиха да се изпълняват дейности по планирането и стартиране изпълнението на проекти, осигуряващи морски способности. Стартираха процеси по определяне на дефицитната инфраструктура и идентифициране на проекти към програмния План за въздушно базиране на НАТО.

• Постоянно структурирано сътрудничество в отбраната

Продължи изпълнението на проектите по Постоянното структурирано сътрудничество на ЕС в отбраната, в които Р България участва – „Военната мобилност“, „Логистични хъбове в подкрепа на операции“, „Надграждане на системата за морско наблюдение“, „Мрежа от водолазни центрове на ЕС“ и „Модулен елемент за бързо развръщане за подводни интервенции“. Страната ни се

присъедини към предложения от Испания проект „Съоръжение за медицинско лечение“. Целта му е да се повиши съвместната оперативна ефективност на ЕС чрез разработване на концепцията за хирургически екипи и осигуряване на непрекъснато здравеопазване за въздушните, сухопътните, морските и силите за специални операции, за да се осигури критична способност на командирите на силите. Планира се проектът да бъде завършен през 2024 г.

- **Проекти по програми и целеви фондове на САЩ за подпомагане в областта на сигурността**

Към края на 2023 г. в различна степен на изпълнение бяха 58 договора и допълнения към тях, финансирани по Програми и целеви фондове на САЩ за подпомагане в областта на сигурността за изграждане на отбранителни способности⁸, като през годината бяха сключени седем нови договора и пет изменения и допълнения към договори на обща стойност 35 161 465 щ.д. Изпълнението на тези договори ще способства за подобряване на оперативната съвместимост за участие в съюзни и съвместни операции, придобиване на нови способности и попълване на недостиг по Целите за способности на НАТО, както и за осигуряване на подкрепа на изпълнението на мисиите на Въоръжените сили. Общата сума на доставеното оборудване по договори, финансирани с безвъзмездни кредити от САЩ, е \$24,068 млн. щ.д.

5.4. Технологични, изследователски и развойни проекти

Продължи изпълнението на научните проекти, финансирани по програма „Научноизследователски дейности и проекти“, съгласно „Списък на приоритизирани научноизследователски проекти за периода 2022-2024 г.“ Институтът по отбрана „Проф. Цветан Лазаров“ беше изпълнител по осем проекта от списъка. Финалният етап на два от проектите беше докладван и приет от Съвета по въоръженията и утвърден от министъра на отбраната, а за останалите шест проекта докладите следва да бъдат разгледани в началото на 2024 г. ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ отговаряше за изпълнението на два проекта, които бяха изпълнени и приети през 2023 г. Планираните за финансиране научни мероприятия на военните научни организации по програмата бяха проведени в пълен обем.

През юни бяха обявени първите три програми на Ускорителя за иновации в отбранителния сектор в Северноатлантическия регион⁹, по които ще бъдат подкрепени общо 30 компании от всички страни-членки на НАТО. С цел подобряване на конкурентоспособността на кандидатстващите български фирми, МО и Министерството на иновациите и растежа разработиха съвместен механизъм за подкрепа на потенциалните кандидати. В резултат на проведените информационни срещи български компании кандидатстваха с общо 21 предложения, като една от тях бе класирана и одобрена за финансиране.

Институтът по отбрана продължи работата си по управление и организиране на сътрудничеството на българската страна с Организацията за наука и технологии на НАТО и с Европейската агенция по отбрана. Институтът участва и в девет проекта в рамките на Програмата на ЕС за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“. Новата Програма на ЕС за научни изследвания и иновации се нарича „Хоризонт „Европа“. В рамките на тази програма Институтът по отбрана участва в три научни проекта.

⁸ Foreign Military Financing – FMF, Countering Russian Influence Fund – CRIF, Building Partners Capacity – BPC и др.

⁹ Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic - DIANA

6. ЕВРОАТЛАНТИЧЕСКА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА, МЕЖДУНАРОДЕН МИР И СТАБИЛНОСТ

6.1. НАТО – колективна отбрана и съюзна политика за сигурност

НАТО запазва ключовата си роля в архитектурата на европейската сигурност и продължава да бъде гарант за сигурността и териториалната цялост на своите членове. Основният фокус в рамките на Алианса беше насочен към продължаващия процес на трансформация, адаптацията му към променената среда на сигурност и допълнително засилване на възпиращия и отбранителен потенциал. За България е особено важно развитието на т.нар. „усилени мерки за бдителност“ (enhanced Vigilance Activities - eVA) на НАТО по източния фланг, включително и на наша територия.

Приетите Политически указания на министрите на отбраната на НАТО – 2023 зададоха насоката за развитието на отбранителните способности с цел справяне със заплахите и предизвикателствата, дефинирани в Стратегическата концепция на НАТО 2022. Следващият цикъл на отбранително планиране в Алианса ще бъде по-тясно обвързан със съюзническите и национални планове за развитие на способности и ще включва завишени количествени и качествени минимални военни изисквания към способностите, което ще представлява предизвикателство за България.

Процесът на укрепване на Възпирането и отбраната на НАТО се базира на нови регионални планове и определени сили и способности с различни нива на готовност, с прилагане на приетите през предходните няколко години Концепция за възпиране и отбрана на Евроатлантическата зона и Ключовата концепция на НАТО за водене на бойни действия. Изпълнимостта на стратегическите планове на НАТО зависи както от наличието на подготвени военни сили, така и от наличието на ефективна командна структура. Осигуряването на необходимата инфраструктура и логистика е от съществено значение за бързото увеличаване на отбранителния потенциал на границите на Алианса. Поради тази причина България, в качеството ѝ на страна-домакин на Многонационална бойна група, активно работи по създаването на необходимите условия за нейното нарастване до ниво на бригада. По време на най-голямото за годината съвместно командно-щабно учение с бойни стрелби „Enhanced Vigilance Activity 23“, състояло се през юли на учебния полигон „Ново село“, бойната група постигна начални оперативни способности за командване и управление на ниво „бригада“. Страната ни също така работи за установяването на наша територия на постоянно действащ щаб на многонационална дивизия на НАТО.

Подписани бяха писма за намерение: с Румъния - за създаване на Регионално компонентно командване на Специалните сили; с Румъния и Република Турция - за създаване на Противоминна военноморска група в Черно море (подписан Меморандум за разбирателство на 6 януари 2024 г.) ; с Гърция и Румъния - за подобряването на системата на НАТО за снабдяване с горива на източния фланг. В изпълнение на постигнатото съгласие за по-нататъшно подобряване на готовността и оперативната съвместимост на Интегрираната противовъздушна и противоракетна отбрана на НАТО България търси и участва в многонационални решения за осигуряване на големи въздушни пространства за провеждане на съвместни учения и тренировки заедно със съюзниците, с цел подобряване на подготовката и оперативната съвместимост между военновъздушните сили.

Страната ни участваше активно в укрепването на сигурността в Черно море, като за повишаването на ситуационната осведоменост поддържа заявеното намерение Военноморският координационен елемент във Варна да бъде развит в рамките на Структурата на силите на НАТО. Продължи и участието в различни политико-военни учения на НАТО, насочени към отработване и прилагане на процедурите и инструментите на Алианса за провеждане на консултации и вземане на колективни решения за управление в целия спектър от военно-политически кризи.

Ускорителят за иновации в отбранителния сектор в Северноатлантическия регион (DIANA), в който България участва с два тестови центъра, заработи активно и разпространи първата си покана за представяне на предложения за решаване на критични предизвикателства в областта на отбраната и сигурността.

На среща на върха на Алианса в Литва бяха приети решения за силна политическа и практическа подкрепа на съюзниците за Украйна, целящи приближаването ѝ към НАТО и включващи три елемента: многогодишна програма за подпомагане, базирана върху съществуващия Всеобхватен пакет за подпомагане на Украйна, създаване на Съвет НАТО-Украйна с

препотвърждаване на решението от срещата на върха във Букурещ от 2008 г., че Украйна ще стане член на НАТО, както и премахването на изискването за План за действие за членство.

6.2. Европейски съюз – Обща политика за сигурност и отбрана

Участието в Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС (ОПСО) е сред ключовите приоритети на отбранителната политика. България е активно ангажирана в процеса на вземане на решения и участва във всички отбранителни инициативи и прояви, произтичащи от Глобалната стратегия на ЕС за външна политика и политика за сигурност, както и от Стратегическия компас на ЕС. Фокусът на усилията беше насочен към операционализирането на Капацитета на ЕС за бързо развърщане, развитието на военната мобилност, подготовката на Въоръжените сили за изменението на климата, Стратегията на ЕС за сигурност и отбрана по отношение на космоса, актуализирането на Стратегията за морска сигурност на ЕС, засилване ролята на Сателитния център на ЕС, развитието на партньорствата на ЕС и особено това с НАТО.

МО изготви план за Постоянното структурирано сътрудничество на ЕС (ПСС), който съдържа отчет по двадесетте ни ангажимента, включващи разходите за отбрана, изграждането на отбранителни способности, участието в операции и мисии по ОПСО и развитие на отбранителната индустриална база. Продължава участието ни в седем проекта по линия на ПСС. От тях сме водеща нация по проекта за модулен елемент за бързо развърщане за подводни интервенции (DIVERACK), участваме в изработването на дизайн на програмируеми и управляеми боеприпаси за прецизно насочване и изграждане на информационна система за осигуряване на подводни интервенции.

България се включи в консултациите за разработване на нова Европейска стратегия за отбранителна индустрия, целяща да даде дългосрочни насоки за преодоляване на дефицита на инвестиции в отбраната и да създаде условия за ускорено развитие на отбранителните способности на държавите-членки. Страната ни участва и в два проекта от портфолиото на Европейската агенция за отбрана за 2022 г.¹⁰ Подкрепихме създаването на център за иновации в европейската отбрана. Българските фирми имат възможност да се включат в инициативите за укрепване на европейската отбранителна индустрия, представяйки проектни предложения.

Продължаваме участието си в ръководени от ЕС мисии в Западните Балкани, Средиземно море, Адениският залив и Грузия. Прекратихме участието си в Тренировъчната мисия на ЕС в Мали. Съгласно плана за ротация, изтеглихме ротата си от Междинния регионален резерв на операция „Алтея“ в Босна и Херцеговина. Продължаваме участието си с офицери в щаба на операцията в Сараево. През цялата година български контингент беше на дежурство в състава на Многонационалната бойна група на Европейския съюз HELBROC BG.

Поддържахме и маневрена рота в оперативния резерв за операция Алтея, която е декларирана и за операцията на НАТО KFOR.

6.3. Контрол на въоръженията и мерки за укрепване на доверието и сигурността

Прилагането на механизмите на договорите, изграждащи европейската архитектура за контрол на конвенционалните въоръжения¹¹, остана блокирано от продължаващата война на Русия срещу Украйна. Системата за контрол на конвенционалните въоръжения в Европа не работи. На практика е невъзможно ефективното прилагане на мерките за укрепване на доверието и сигурността. Основна част от дейността по линия на контрола на въоръженията бе посветена на консултации със съюзниците по прилагането на единен подход във връзка със спиране на изпълнението на Договора за обикновените въоръжени сили в Европа (ДОВСЕ). След тазгодишното напускане на Руската федерация като страна по този договор, България спря неговото действие.

¹⁰ „Програма за обучение и подготовка относно енергетичните материали“ и „Иновативни материали за базирани на способности изследвания за високотехнологична европейска отбрана“

¹¹ Договор за обикновените въоръжени сили в Европа, Виенски документ от 2011 г., Договор за установяване на режима „Открито небе“, Протокол между Министерството на отбраната на Република България и Министерството на отбраната на Република Сърбия относно мерки за укрепване на доверието и сигурността, допълващи Виенски документ от 2011 г. и Дейтънското споразумение; Документ за мерки за укрепване на доверието и сигурността във военноморската област в Черно море.

Завършен беше процесът по унищожаването на касетъчните боеприпаси (КБ) и суббоеприпаси на Българската армия. България пое ротационното председателство на основния формат за взимане на решения в политико-военното измерение на организацията - Форум за сигурност и сътрудничество (ФСС) във Виена. Страната ни стана съавтор на тематична резолюция по смъртоносните автономни оръжейни системи към Конвенцията за конвенционалните оръжия. Резолюцията беше приета с мнозинство от 164 гласа от Общото събрание на ООН, което показва нарастващо разбиране за необходимостта от обвързващ международен правен инструмент, който да регулира тези оръжия.

От началото на войната на Русия срещу Украйна се запази тенденцията за значително увеличаване на интензитета на дейностите в сферата на експортния контрол на ниво ЕС. Продължи разработването и приемането на ограничителни мерки спрямо агресора - Русия, включително и в сферата на експортния контрол.

В МО се прилага нов координационен механизъм по санкционните режими на ЕС и ООН, с цел подпомагане МВнР при формулиране на национални позиции на експертно ниво и по компетентност.

6.4. Международно сътрудничество

Основните усилия бяха към насочени към изпълнение на приоритетите на МО чрез насърчаване, укрепване и развитие на сътрудничеството със съюзните държави и партньори. Основните задачи се фокусираха върху подготовката и осигуряването на участието на политическото и военното ръководство на МО в срещи на високо равнище в двустранен и многостранен формат, както и изпълнението на ангажиментите на страната ни към различни регионални инициативи.

Продължаващата война на Русия в Украйна, както и необходимостта от укрепване на отбранителните способности на българските въоръжени сили и тяхната модернизация, предположиха засилена координация и съвместни действия със съюзниците и страните-партньори.

Значителни усилия бяха насочени към повишаване на взаимодействието със съюзниците в НАТО и ЕС за укрепване на сигурността и стабилността в Черноморския регион и на Западните Балкани.

Във фокуса на българските позиции бяха темите, свързани с актуалната обстановка и опасностите за сигурността в Черноморския регион, произтичащи от войната на Русия срещу Украйна, мерките за предотвратяване на по-нататъшната ескалация на кризата и повишаването на възпиращия и отбранителен потенциал по Източния фланг на Алианса.

6.5. Принос на Министерството на отбраната към помощта за Украйна

Чрез предоставянето на военна помощ на Украйна България работи не само за своята собствена и за съюзната сигурност, но и получава възможности да увеличи капацитета на своята отбранителна индустрия. Ето защо след юни 2023 г. този процес беше интензифициран, като обемът и обхватът на помощта бяха разширени. През август България се присъедини към Съвместната декларация на страните от Г-7 за оказване на дългосрочна подкрепа на Украйна в областта на сигурността, потвърждаваща че сигурността на Украйна е неразделна част от сигурността на евроатлантическия регион¹².

В контекста на трансформацията на Контактната група за предоставяне на отбранителна помощ на Украйна („група Рамщайн“) в отделни коалиции от държави, структурирани по сегменти на способности, България заяви участие в коалицията за самолети F-16, чрез предоставянето на обучение за пилоти, инженерен и технически състав. Български военни летища могат да служат като резервни при подготовката на украински пилоти в Румъния, както и нашето въздушно пространство

¹² Декларацията в подкрепа на Украйна от името на страните от Г-7 и от председателите на Европейския съвет и Европейската комисия беше разпространена на Срещата на върха на НАТО във Вилнюс на 12 юли 2023 г. Впоследствие към нея се присъединиха и други страни, сред които България, с решение на Министерския съвет. (Протокол № 37/16.08.2023 г.)

е отворено за тази цел. България се присъедини и към коалицията за подпомагане на военноморските сили на Украйна.

Въз основа на одобрените с решения на Народното събрание от 09.12.2022 г. параметри на първия транш военна помощ за Украйна, в началото на 2023 г. МО организира изпращането ѝ, с логистичната поддръжка от съюзни страни. По инициатива на МО на 23.06.2023 г. правителството одобри нов пакет военна помощ за Украйна, съизмерим по обем с първия. На 27.09.2023 г. Народното събрание прие решение за предоставяне на пореден пакет военна помощ на Украйна, състояща се от неоперативни зенитно-управляеми ракети, както и боеприпаси за автоматично стрелково оръжие (от МВР). На 08.12.2023 г. Народното събрание прие Закона за ратифициране на Споразумението между МВР на България и МО на Украйна за безвъзмездно предоставяне на бронирана транспортна техника (около 100 БТР-и).

На 08.12.2023 г. Народното събрание прие решение за изпращане на транш военна помощ, включващ неизправни, с отпаднала необходимост или наднормативни преносими зенитно-ракетни комплекси и зенитни ракети от различен тип. Разрешава се преминаването през и пребиваването на наша територия, с цел обучение и подготовка, на ротационен принцип, на до четири пехотни/механизирани роти годишно, с численост до 160 души от въоръжените сили на Украйна, за срока на обучението и подготовката. Съгласно това решение правителството следва да проведе преговори със съюзниците от НАТО за разполагане у нас на техни противовъздушни и брегови противокорабни ракетни комплекси.

България се включи в инициативите на ЕС за оказване на военна помощ на Украйна. Потвърдихме и задълбочихме ангажиментите си в подкрепа на Украйна чрез участие в Европейския инструмент за мир, в инициативите на ЕС за оказване на военна помощ, в Споразумението на Европейската агенция по отбрана за съвместно възлагане на обществени поръчки за шест категории боеприпаси. Страната ни подкрепи разработване на Специален фонд за подкрепа на Украйна в рамките на Европейския инструмент за мир. България даде своя принос и към Мисията на ЕС за военно подпомагане на Украйна (EUMAM UA).

България се присъедини към Проектното споразумение на Европейската агенция по отбрана за съвместно възлагане на обществени поръчки за боеприпаси, чиято цел е съвместна доставка на шест категории боеприпаси за нуждите на държавите-членки, като фокусът е поставен приоритетно върху придобиване на 155 мм боеприпаси.

7. ВЪОРЪЖЕНИ СИЛИ И ОТБРАНИТЕЛНИ СПОСОБНОСТИ

През годината продължи адаптирането на Въоръжените сили към новите и завишени изисквания към техните способности. Основните усилия бяха насочени към поддържането и развитието на способности за изпълнение на задачите по трите мисии, с фокус върху тези по мисия „Отбрана“. Идентифицираното снижаване на продължителността на застрашителния период в съвременните конфликти изискват намаляване на сроковете за готовност, което изведе на преден план необходимостта от прилагане на смесен подход при формиране и комплектоване на част от формированията (т.е. нарастване на мирновременните структури с необходимото количество допълнителни структури и личен състав от запаса). В този контекст продължи процесът по преглед и определяне на военни формирования и структури за допълване на Въоръжените сили във военно време и числеността на запаса, като също така бяха определени структурите по чл. 50, ал. 2 от Закона за отбраната и въоръжените сили на България. В резултат на тези дейности беше увеличена числеността на запаса на Въоръжените сили. Това е продиктувано от анализ на рисковете и заплахите, както и от решение за структуриране на запаса от гледна точка на допълване на мирновременните военни формирования (Сили за съдържане) за повишаване на техните способности, попълване на военновременните военни формирования (Силите за отбрана) и замяна на длъжностите, заемани от цивилни служители с военнослужещи от запаса за военно време.

Извършен беше преглед на изпълнение на План 2026 през първия период на действието му и бяха изготвени предложения за неговото изменение. Предвид възникнала обективна необходимост, тези предложения бяха отложени с цел преразглеждането им.

Оптимизирани бяха структурите, свързани с доставката на първите самолети F-16 и със защита на силите. Прехвърлени бяха въздухоплавателни средства от ВВС на ВВВУ „Г. Бенковски“. Увеличена беше числеността Въоръжените сили, което е свързано с: преодоляване на дефицитите от необходимото допълнително и специализирано оборудване и неговото обслужване на военния научно-изследователски кораб; нарастващия контрол по отношение на водачите на МПС и значително увеличаване на изследванията от ВМА на кръвни проби за установяване на концентрацията на алкохол и наркотични вещества; създаване на отделение по ортопедия и травматология за осъществяване на максимално бърза и адекватна медицинска грижа на военнослужещите.

Подготовката се провеждаше при ефективно и ефикасно използване на отпуснатите финансови и материални ресурси и възможностите на учебно-материалната база. Формированията проведоха мероприятия за поддържане и развитие на способности за участие в операции на и извън територията на страната. Планирани бяха 455 учения, от които бяха проведени 380 (84% от планираните), разпределени по категории, показани в Таблица 1.

Таблица 1 - Изпълнение на мероприятията по подготовката на Въоръжените сили през 2023 г.

Подготовка на войските/занятия, учения	Планирани	Проведени	Изпълнение
Учения на ВФ с ранг над батальон	11	11	100%
Учения на ВФ с ранг на батальон, дивизион, КЩУ и компютърно-подпомагани КЩУ	82	69	84%
Учения с рота, батарея, единичен кораб	213	190	89%
Участие в международни учения	118	85	72%
Национални учения	31	25	81%

Планираните и проведените учения през 2022 г. и 2023 г. са представени в Таблица 2.

Таблица 2 - Сравнение между броя проведени учения през 2023 г. спрямо 2022 г.

Проведени учения	2022 г.	2023 г.	Тенденция (%)
Учения на рота, батарея, кораб	172	190	+ 10,47%
Учения на формирования с ранг на батальон, дивизион, ескадрила	67	69	+ 2,99%
Учения на формирования с ранг по-висок от батальон	6	11	+ 83,33%

Национални съвместни учения	31	25	- 19,35%
Участие в международни учения	73	85	+ 16,44%
ВСИЧКО	349	380	+ 8,88%

От посочените в таблицата данни се налага изводът, че подготовката е осъществявана съгласно предварителните планове и е допринесла за съхранение на способностите на Въоръжените сили за изпълнение на стоящите пред тях задачи по трите мисии. Анализът на данните показва повишение с 8,88% на общия брой проведени учения през 2023 г. спрямо 2022 г. Значителен ръст има и при проведените международни учения. Намаляването на броя на националните съвместни учения е за сметка на увеличеното участие в международни съвместни учения и участие на Въоръжените сили в операцията по охрана на държавната граница. Увеличеният общ брой на ученията имаше по-голяма добавена стойност за поддържането и развитието на способностите и доведе до повишаване на оперативната съвместимост на формированията, особено по отношение на използваните техники, тактики и процедури.

Големият брой вакантни длъжности, особено в Сухопътните войски, продължи да оказва негативно влияние върху подготовката. Незадоволителното състояние на наличната морално и физически остаряла и оперативно несъвместима съветска техника и въоръжение също оказва своето негативно влияние върху подготовката и поддържането на оперативните способности.

7.1. Съвместно командване на силите (СКС)

Поддържани и усъвършенствани бяха способности по функционални области за планиране и провеждане на съвместни операции в национален и коалиционен формат, национално командване и управление на контингентите от Въоръжените сили, участващи в мисии извън страната, както и за оперативно управление на дежурните сили и средства и модулните формирования за подпомагане на населението при бедствия. Успешни бяха организирането, подготовката, развръщането, ротацията и административното управление на военните ни контингенти зад граница.

Организирани и проведени бяха самостоятелна и съвместни тренировки за усвояване на планове за бойна готовност с оперативните групи на командира на СКС и на командирите на подчинени формирования, както и тренировки с групите, осигуряващи комуникациите на изходните пунктове; единна щабна тренировка за проиграване на елементи по водене на съвместна операция; комплексна тренировка по каналообразуване на която бяха отработени въпроси по усъвършенстване на взаимодействието между органите за управление и за изграждане на интегрирана КИС; разделна щабна тренировка на тема „Синхронизиране на националния план с Регионалния план Югоизток“; разделна щабна тренировка по планиране и управление на разузнаването и електронната война; единни щабни тренировки по планиране и водена на съвместна операция; съвместна щабна тренировка по въздействие на динамични и/или критични цели при провеждане на съвместна операция; съвместна тренировка на разузнавателните органи на Въоръжените сили; тренировка с Автоматизираната информационна „Преслав“.

Проведено беше компютърно подпомагано учение „Преслав 2023“. Офицери от СКС взеха участие в многонационално учение FEDERATED CLOUD 2023 в Чешката република и „NOBLE BLUEPRINT 23“ в България; Балкан 23“; „UNATED VISION 2023“ в Германия; компютърно подпомагано учение на НАТО; многонационално учение със специалисти от мобилната КИС; компютърно подпомагано учение на корпуса за бързо развръщане в Солун, Гърция.

7.2. Сухопътни войски (СВ)

Измененията в организационна структура на част от формированията в СВ и Командването на СВ бяха свързани с оптимизиране работата на структурите и създаване на условия за своевременно нарастване и развръщане на силите при изпълнение на задачите по защита на териториалната цялост и суверенитета на страната. Реорганизацията в част от формированията на СВ подпомогна и осигури развитие и поддържане способностите за изпълнение на поставените задачи.

Подготовката на СВ бе фокусирана върху поддържането и повишаването на способностите на щабове и формированията за изпълнение на заповяданите мисии и задачи. В основата ѝ бяха тактическите (тактико-специалните) учения и занятия, тактическите учения с бойна стрелба и

полевите подготовки. Важен елемент бе и участието в мероприятия и дейности по изпълнение на мерките за засилена бдителност, съвместно с многонационалната бойна група на НАТО у нас.

На проведените командно-щабни учения (КЩУ), вкл. компютърно подпомагани командно-щабни учения (КПКЩУ) и щабни тренировки бяха отработени въпроси по: противодействие на хибридни форми и методи за водене на война; охрана на обекти от критичната инфраструктура; противодействие на импровизирани взривни устройства и терористични действия. Те допринесоха за повишаване на професионалната подготовка на офицерите от щабовете на формированията. Усилията основно бяха насочени към затвърждаване на уменията на щабовете по прилагане на взетите решения на тактическо ниво, усъвършенстване на уменията по водене на отбранителния бой и изготвяне на разчети, доклади и донесения. Щабовете усъвършенстваха практическата си натренираност при прилагане на моделите за вземане на решение по планиране и водене на операции. При тренировките и ученията беше създадена добра база данни от документи и брифинги.

Към момента голяма част от щабовете имат текущ некомплект, което води до затруднения и условности при повеждане на ученията и тренировките.

Ангажираността на формированията с охраната на българо-турската граница и извършване на неотложни ремонтно-възстановителни дейности по инженерното съоръжение от възпрепятстващ тип по тази граница дадоха своето отражение върху подготовката на формированията. В резултат на това се наложи препланиране или отмяна на част от планираните учения.

Проведени бяха общо 119 учения при 106 през 2022 г. Формирования и отделни военнослужещи участваха в международни учения и съвместни подготовки, от които седем в страната и осем в чужбина. При проведените шест сертификационни учения обучаемите показаха умения за изпълнение на различни задачи и управление на подчинените им формирования и получиха оценка „БОЕГОТОВ“.

Анализът показва, че се повишават проведените учения на ниво рота/батарея. Полевата натренираност и бойна сглобеност на формированията е на високо ниво, като щабовете им са в състояние да управляват действията при изпълнение на задачите. Личният състав има необходимата теоретична и професионална подготовка и експертиза в процеса по планиране и водене на операции.

В изпълнение на РМС № 712/12.10.2023 г. инженерни формирования от Сухопътни войски извършиха ремонтно-възстановителни дейности по инженерното съоръжение от възпрепятстващ тип по българо-турската държавна граница и прилежащия път в зоните за отговорност на ГПУ Малко Търново и ГПУ Резово при РДГП Елхово, в периода 25.10.2023 г. до 22.12.2023 г. Ремонтните дейности бяха насочени към възстановяване на нанесените значителни щети по съоръжението, обслужващите пътища и изградените водоотвеждащи инженерни съоръжения, в резултат на проливните дъждове в региона в началото на м. септември 2023 г.

В изпълнение на „Съвместен план за организиране дейностите по извършване на неотложни ремонтно-възстановителни дейности по инженерното съоръжение от възпрепятстващ тип по българо-турската граница и прилежащият път“ между Главна дирекция „Гранична полиция“ и Сухопътните войски, ремонтните дейности по съоръжението се извършиха от инженерна група в два етапа - Етап I – Подготовка - до 24.10.2023 г. и Етап II – Възстановяване - до 31.12.2023 г.

Основните задачи, изпълнявани от инженерната група, бяха насочени към възстановяване на пътни настилки в равни участъци с предварително осигурен достъп, ремонт на инженерното съоръжение от възпрепятстващ тип на компрометираните участъци и почистване и оформяне на канавки към прилежащи пътища.

В рамките на 4 (четири) ротации през посочения времеви период, сформирания инженерна група участва с общо 58 военнослужещи и 10 (десет) единици специализирана техника.

Изразходваните финансови средства от инженерната група при изпълнение на необходимите ремонтно-възстановителни дейности възлизат на 118 635,23 лв., от които - 9 243,64 лв. за заплати и възнаграждения на персонала, нает по служебни правоотношения, 18 971,59 лв. за горива и смазочни материали и 90 420,00 лв. за командировки в страната.

Изпълнението на неотложните ремонтно-възстановителни дейности по инженерното съоръжение от възпрепятстващ тип по българо-турската граница и прилежащия път приключи на 21.12.2023 г.

7.3. Военновъздушни сили (ВВС)

ВВС осигуряваха непрекъсната охрана на въздушното пространство на България и НАТО и продължиха изпълнението на дейности и мероприятия по основните приоритети на ВВС, отнасящи се до поддържането и изграждането на оперативни способности и поддържане на бойната подготовка на щабовете и формированията, необходими за изпълнение на задачите по трите мисии.

Прилагането на подходи по гъвкаво планиране и ефективно разходване на наличните ресурси, с цел максимално осигуряване на изпълнението на планирания брой летателни часове, позволи същият да бъде изпълнен на 71 % спрямо планирания общ годишен брой. Основна причина за неизпълнението на планираното количество летателни часове остава ограниченият брой изправна авиационна техника.

Участието на ВВС в национални и международни учения, съвместни подготовки и тренировки беше една от основните форми на подготовка и средство за повишаване нивото на оперативна съвместимост. От планираните 42 учения и тренировки бяха проведени 37, четири бяха препланирани за 2024 г. и едно беше отменено. ВВС участваха и в допълнително планирани мероприятия и съвместни тренировки с предни авионасочвачи и авиационна техника от ВВС на САЩ под ръководството на Съюзното военновъздушно командване на НАТО, в рамките на дейностите по усилена бдителност по Източния фланг на НАТО.

Една от първостепенните задачи на Командването на ВВС и на командирите на авиационни формирования при изпълнение на мисиите и задачите беше осигуряване на безопасността на полетите. През годината бяха допуснати 33 авиационни произшествия с български военни въздухоплавателни средства, от които 28 авиационни инцидента и 5 сериозни инцидента. Няма сериозни инциденти в резултат на човешка грешка. Общият брой на авиационните произшествия е със седем повече спрямо 2022 г.

Зенитно-ракетните войски (ЗРВ) и Радиотехническите войски (РТВ) носеха денонощно бойно дежурство по охрана и отбрана на въздушното пространство, контрол на въздухоплаването и защита на стратегически обекти и обекти от критичната инфраструктура на страната.

ЗРВ планираха и проведеха тактико-строеви занятия, тактическо учение с бойни стрелби, тактическо учение, участваха в международни учения, двустранни тренировки и проведеха компютърно-подпомагано щабно учение на Националния военен учебен комплекс „Чаралица“. Експерти от ВВС участваха в планиращия процес на най-мощното учение за ПВО и ПРО на НАТО „RALY 24“, насрочено за 2024 г.

РТВ проведеха и участваха във всички планирани учения, тренировки и подготовки, като извършваха непрекъснато радиолокационно наблюдение на въздушното пространство и осигуряваха с радарна информация системата за командване и управление на ВВС.

Поради невъзможност за осигуряване на резервни части и оборудване от производителя, силно е затруднена поддръжката на остарелите зенитно-ракетни комплекси и радиолокационна техника, което налага възможно най-скоро да бъдат заменени с нови образци западна техника.

7.4. Военноморски сили (ВМС)

През годината приоритетно продължи изпълнението на задачите на ВМС, произтичащи от предизвикателствата от военната агресия на Русия против Украйна.

Военни формирования от ВМС бяха реорганизирани с изменение на числеността.

Всички дейности се провеждаха в условията на усложнената среда за сигурност, наложила разработване на регионални планове на НАТО, въвеждане на нов модел на силите с адекватни срокове за готовност и използване на формированията, както и промяна на основните направления за действие. На база осигурените ресурси и въпреки ограниченията ВМС проведеха планираните мероприятия по подготовката и проведеха всички планирани военноморски учения.

За осигуряване безопасността на корабоплаването силите и средствата, провеждащи планови мероприятия и полети, изпълняваха допълнителна задача за непрекъснато усилено зрительно и техническо противоминно наблюдение, както и наблюдение за замърсяване на морската среда. За осигуряване безопасността на плаването и противоминно наблюдение в тъмната част на денонощието бяха осигурени прибори за нощно виждане.

За осигуряване на непрекъснато актуализиране на опознатата картина на морската обстановка и минната опасност се поддържаха непрекъснат обмен на информация с ВМС на Турция, Румъния, Франция, VI-ти флот на САЩ и Военноморското командване на НАТО. За целта в Център „Военноморски координационен елемент“ (ЦВМКЕ) се носеше 24-часово дежурство.

Минен ловец „Цибър“ и базов миночистач „Шквал“ бяха сертифицирани по стандартите на НАТО. Проведе се национална оценка на готовността за използване на Морска тактическа група за специални операции (МТГрСО) в рамките на националното военноморско учение с международно участие „БРИЗ 2023“. Резултатите показаха, че декларираните кораби покриват заложените изисквания, но с ограничения, и са способни да участват в операции и мисии извън територията на страната.

Подготовката на ВМС беше насочена към поддържане на способности за водене на морски операции и участие в съвместни операции и учения в национален и/или съюзен формат, както и за своевременното идентифициране, оценка и отговор на асиметрични, хибридни и терористични заплахи. Съгласно поетите ангажименти към ЕС и НАТО, ВМС организираха и проведоха подготовка на патрулните и противоминни кораби, декларирани за участие в постоянните корабна (SNMG 2) и противоминна (SNMCMG2) групи на НАТО, както и фрегата в операцията на НАТО по морска сигурност „SEA GUARDIAN“. Декларираните (два патрулни и три противоминни) кораби от ВМС имаха средно по 30 дни на море, което е едва 27 % от изискуемите дни на море (108 дни), съгласно стандартите на НАТО. Продължиха регулярните участия на офицери от ВМС в походните щабовете на патрулните и противоминните военноморски групи на НАТО, в операциите на ЕС „АТАЛАНТА“, „IRINI (EUNAVFORMED)“ и в Целевата група за Черноморския регион (TG-BSR) във Военноморското командване на НАТО.

Проведоха се командно-щабно учение на ВМС, водолазно учение с международно участие и военноморско учение с участие на личен състав от ВМС на САЩ, Черноморските страни-членки на НАТО, национални правителствени и неправителствени структури и организации. Освен планираните и проведени в националните морски пространства учения, личен състав и оборудване от ВМС участваха в ученията на ВМС на Румъния, Гърция, Италия, Турция, Военноморското командване на НАТО и американско-украинското учение „SEA BREEZE“. Поради усложнената среда за сигурност кораби от ВМС не участваха в учения извън Черно море.

Личен състав и оборудване от ВМС участваха в националното учение, в рамките на което бяха отработени оперативните процедури при провеждане на операция за контрол на корабоплаването, взаимодействието със сили и средства от другите видове въоръжени сили и действията, свързани със защита на обектите от критичната инфраструктура.

Освен ученията в рамките на мисия „Отбрана“, МТГрСО проведоха съвместни тренировки с оперативните структури от МВР и със силите за специални операции от БА, корабният състав осигури тренировките и дейностите на ВВС над националните морски пространства, Центърът за водолази и бордни спасители планира и проведе планираните курсове за обучение на личен състав от Въоръжените сили и Националната служба за охрана и личен състав от ВМС участва в компютърно подпомагани учения по ЯХБЗ и каналобразуване.

7.5. Съвместно командване на специалните операции (СКСО)

Формирования от СКСО поддържаха постоянна готовност за действие на формированията за противодействие на тероризма и модулните формирования за подпомагане на населението при бедствия и аварии. СКСО участва в подпомагане на дейностите на МВР при охрана на българо-турската граница и в международни операции и мисии и извън страната.

Проведени бяха тактически и тактико-специални занятия и учения, полеви подготовки, парашутни скокове, командно-щабни учения и щабни тренировки и участие в международни учения и съвместни подготовки. От планираните 4256 парашутни скока бяха проведени 3872 (91 %), от които 3415 дневни и 457 нощни, от самолети С-27J „Спартан“, С-130 „Херкулес“ и L-410.

Извършен беше текущ ремонт на сгради в районите на СКСО. Изградена и пусната в експлоатация беше полоса за военен петобой в района на УЦ „Црънча“. В ход е проект за изграждане на технически център. Продължава работата по изграждане на административната

сграда, елементите от парковата територия и необходимите съоръжения за подготовка на личния състав във войсков район – Банкя.

7.6. Изпълнение на мисиите на въоръжените сили

7.6.1. Мисия „Отбрана“

Основните усилия бяха насочени към поддържането, усвояването и своевременното актуализиране на планове за бойна готовност, планове за мобилизация и моделите за работа на оперативните групи на всички нива. Целта е осигуряване на своевременно приважане в по-висока степен на готовност и устойчиво управление на формиранията и структурите при нарастването на готовността им и при провеждането на мобилизация.

Разработват се законодателни промени за въвеждането на подготовка на запаса в мирно време и на системата за сигурно електронно връчване. Целта е провеждането на адекватна на съвременните рискове и заплахи подготовка на запаса и значително съкращаване на времето за оповестяване на запасните.

Командванията и формиранията, в които през 2022 г. и 2023 г. са извършени организационно-щатни промени, са разработили в пълен обем и съгласно заповяданите срокове комплекта документи по бойната и мобилизационната си готовност.

Многонационалната бойна група на НАТО у нас поддържаше готовност за изпълнение на задачи. По време на подготовката си бойната група участва в редица учения за потвърждаване на постигнатите пълни оперативни способности, за демонстриране на способности за осъществяване на командване и управление на многонационални формирания и за демонстриране на готовност за провеждане на пълния спектър от военни операции в отговор на криза.

Операция по охрана на въздушното пространство, контрол на корабоплаването и защитата на обекти от критичната инфраструктура на България

Дежурните сили и средства продължиха участието си в операцията за охрана на въздушното пространство, контрол на корабоплаването и защита на обекти от критичната инфраструктура на България, както и в изпълнението на съюзните задължения по контрол над въздухоплаването и охрана на въздушното пространство в рамките на Интегрираната система за ПВО и ПРО на НАТО.

Във връзка със строително-ремонтните дейности за изграждане на инфраструктурата за новия самолет на летището на Трета авиационна база, носенето на денонощното дежурство по Air Policing със сили и средства от авиобазата продължи да се осъществява от летище Пловдив.

Проведените тренировъчни мисии се изпълняваха в процеса на проверки на дежурните сили и средства за контрол над въздухоплаването и охрана на въздушното пространство и по време на съвместни летателни подготовки с екипажи от страни-членки на НАТО.

Задачата за Air Policing с реални самолетоизлитания беше изпълнявана приоритетно по руски военни самолети, при констатирано снижение на интензивността на военно присъствие на Руската федерация във въздушното пространство над Черно море.

7.6.2. Мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“

През годината в операции и мисии на НАТО и ЕС взеха участие 630 души, от които 171 офицери, 173 сержанти, 283 войници и трима държавни служители. Към 31.12.2023 г. в района на мисиите и операциите има 65 военнослужещи, които изпълняват задачите си съгласно оперативните планове.

Анализът показва, че участието на България в операции през 2023 г. се е увеличило с 60%, като броят на офицерите и сержантите за сметка на категорията войници е почти двойно по-голям. Това, от своя страна, допринася за изучаване и натрупване на опит за работа в международна среда в щабове на оперативно и тактическо ниво, както и за извличане на поуки от практиката. Всички задачи, стоящи за изпълнение пред личния състав на контингентите, бяха изпълнени на високо професионално ниво.

7.6.2.1 Операции и мисии на НАТО

Небойна мисия на НАТО в Ирак (NMI)

В операцията участваха 18 български военнослужещи, като бяха извършени две ротации през май и ноември. От 07.11.2023 г. за до шест месеца беше развърнат част от комуникационно-

информационен модул от състава на Националния мобилен модул по КИС на НАТО (DCM-F) в състав от 12 военнослужещи. Към 31.12.2023 г. в района на мисията бяха разположени 14 военнослужещи.

Операция на НАТО в Косово (KFOR)

В операцията участваха 205 военнослужещи. Извършени бяха две ротации (април и октомври) на военнослужещи от състава на разузнавателните групи, национална разузнавателна клетка, група за специално разузнаване и група за взаимодействие с щаба на рота за разузнаване и наблюдение. От 26.09.2023 г. за четири месеца беше командирован офицер в състава на Многонационалното интегрирано логистично формирование за контрол на придвижването. През юли беше развърната нова организационна единица към контингента – „Длъжности в щаба на 2-ри батальон от силите на Оперативния резерв на KFOR и в силите на Оперативния резерв на операцията на ЕС „ALTHEA“ в състав от 13 военнослужещи. Оперативният резерв на KFOR беше активиран и развърнат от 04.09.2023 г. Командировани бяха 111 военнослужещи, като поради изтичане срока на участието българските военнослужещи бяха изтеглени на 21.12.2023 г. Към 31.12.2023 г. в района на мисията бяха разположени 33 военнослужещи.

Участие в плаващия щаб на Постоянната военноморска група на НАТО № 2 (SNMG2)

Извършени бяха две ротации на длъжността „Щабен офицер по борба с подводници“. Към 31.12.2023 г. в района на мисията беше разположен един офицер.

Участие в плаващ щаб на постоянната противоминна военноморска група на НАТО №1 и №2 (SNMCMG 1 and 2)

В периода 04.01.-10.07.2023 г. офицер от ВМС заемаше длъжността „Офицер отговорен за организацията на видовете отбрани и защити на корабната група“. Към 31.12.2023 г. в района на мисията нямаше български военнослужещи.

7.6.2.2. Операции и мисии на ЕС

Операция на ЕС в Босна и Херцеговина EUFOR - „ALTHEA“

В операцията участваха общо 366 военнослужещи и трима държавни служители.

През януари и юли бяха извършени две ротации на военнослужещи. Българският контингент в състава на многонационалния батальон на EUFOR извърши една ротация през август 2023 г. Към 31.12.2023 г. в района на мисията бяха разположени 12 военнослужещи.

Мисия за наблюдение на ЕС в Грузия

В мисията участваха трима офицери, като към 31.12.2023 г. останаха двама.

Военноморска операция на ЕС за възпрепятстване, предотвратяване и възпиране на пиратски действия и въоръжени грабежи край бреговете на Сомалия „АТАЛАНТА“

България участва с един офицер от ВМС в Оперативния щаб на операция „Аталанта“ в гр. Рота, Испания. През годината в операцията участваха двама офицери, с ротация пред август. Към 31.12.2023 г. в района на операцията беше разположен един офицер.

Операция на ЕС за наблюдение на оръжейното ембарго, наложено на Либия от ООН, в Средиземно море (EUNAVFOR MED IRINI)

България участва с един офицер от ВМС в оперативния щаб на операцията в Брюксел., като През годината в операцията взеха участие двама офицери, с една ротация. Към 31.12.2023 г. в щаба на операцията служеше един офицер.

Мисия на ЕС за обучение на силите за сигурност на Мали

България участваше в мисията с медицински екип от ВМА към щаба на мисията в Бамако. през януари и май бяха извършени две ротации, като в мисията участваха общо 12 военнослужещи. Към 31.12.2023 г. нямаше българско участие поради прекратяване на мисията.

Мисия на ЕС за подпомагане на Украйна (EUMAM UA)

Страната ни изпрати 14 инструктори към Групата за обучение за използване на танк Т-72 в Мисията на ЕС за военно подпомагане на Украйна (EUMAM UA), за периода 21.02-21.03.2023 г., в състава на Полското командване САТ-С. На 30.04.2023 г. започна участието на един офицер в „Звено за планиране и провеждане на военни мисии и операции“ на ЕС в Брюксел. През октомври беше извършена ротацията му с друг офицер. През годината в операцията участваха общо 16 военнослужещи.

7.6.3. Мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“

Актуализирани бяха планове по противодействие на тероризма на МО и на всички структури, които участват в тези дейности. Въоръжените сили поддържат в готовност от 1 до 12 часа до 1167 военнослужещи с щатна техника и екипировка за участие в съвместни операции със структури на МВР по противодействие на тероризма.

Въоръжените сили участваха в охраната на държавната граница и логистичното осигуряване на МВР, като над 7 000 военнослужещи и над 1 000 единици пътни превозни средства (ППС), на ротационен принцип, изпълниха над 35 000 задачи. Към декември 2023 г. в охраната на държавната граница с Република Турция участваха 378 военнослужещи с 84 единици ППС.

Въоръжените сили поддържаха 96 формирования за овладяване и/или преодоляване на последствията от бедствия (ФОППБ) и две групи за евакуация на населението при авария в АЕЦ „Козлодуй“, с общо 2690 души и 760 ППС. За изпълнение на специални задачи от ВВС в постоянна готовност бяха самолет С-27 „Spartan“ за транспортиране и евакуация, както и вертолети AS-532-AL „Cougar“ и Ми-17 за пожарогасене, транспортиране, евакуация, въздушно разузнаване и наблюдение от въздуха.

Над 900 военнослужещи и около 137 единици техника участваха в ликвидирането на последствията от наводнения, пожари и тежки зимни условия. За потушаване на огнища на пожари, с вертолети от състава на ВВС бяха изпълнени 25 задачи, като бяха извършени около 593 пуска на вода. За търсене и спасяване, медицинска евакуация и транспортиране на помощи бяха извършени 32 задачи в страната и чужбина.

Изпълнени бяха 71 мероприятия с участието на 331 военнослужещи и 142 ППС за унищожаването на 168 невзривени боеприпаси от различен тип и калибър.

Проверени бяха 11 сигнала за подозрителни обекти в морските пространства на страната, като бяха унищожени четири морски мини, две от които дрейфачи. Беше разузнат и унищожен на място 82 мм осколочно-фугасен минохвъргачен изстрел, прикрепен към безпилотен летателен апарат, открит на морския бряг в района на с. Тюленово, община Шабла. Извършени бяха полети с вертолет за обследване за наличие на дрейфачи мини

През май 2023 г. експерти и формирования от Въоръжените сили (около 500 души) участваха в учението „СИЛА 23“ за проиграване на Плана за защита при бедствия на Столична община, в частта му „План за действие при земетресение“.

7.7. Споразумение за сътрудничество в областта на отбраната със САЩ

Продължи ползотворното сътрудничество със Силите на САЩ за развитие на инфраструктурата на договорените съоръжения и обекти в „Споразумение между Правителството на Република България и Правителството на САЩ за сътрудничество в областта на отбраната“.

На учебен полигон „Ново село“ Силите на САЩ са работиха предимно по изпълнението на проекти за развитието на работната зона на полигона и по проектиране изграждането на нов склад за боеприпаси.

В Трета авиационна база продължи работата по изграждането на три проекта – стоянка за изтребители, сграда за личен състав и реконструкция на основния контролно-пропускателен пункт на авиобазата. За първите два проекта МО е издало необходимите разрешения за строеж, като работата по изграждането е насрочена за първото полугодие на 2024 г.

На летище Безмер намерението на САЩ е да инвестират в изграждане на път, свързващ пистата за излитане и кацане със склада за боеприпаси, като към момента се работи с представители на Агенцията на НАТО за поддръжка и придобиване (NSPA) по осигуряване на необходимата проектна документация.

7.8. Развитие на националните концептуални и доктринални документи

Дейностите по разработване и преглед на националните концептуални и доктринални документи бяха регламентирани със заповед на министъра на отбраната. Приет беше План за развитие на национални концептуални и доктринални документи в областта на отбраната и Въоръжените сили.

Завърши работата по разработването на нова Национална отбранителна стратегия, като през 2024 г. предстои внасянето ѝ за утвърждаване от Министерски съвет.

Разработени и утвърдени бяха със заповед на министъра на отбраната следните концепции, доктрини и приложни документи: Концепция за развитие на разузнаването и електронната война във Въоръжените сили; Концепция за изграждане на отбранителна способност за използване на безпилотни летателни системи във Въоръжените сили; Концепция за изграждане на отбранителна способност за защита от безпилотни летателни системи; Концепция за командване и управление на Въоръжените сили; Концепция за развитие на Комуникационно-информационната система на Въоръжените сили; Доктрина за комуникационно-информационната система; Доктрина за морски операции; Доктрина за електронна война; Тактика на механизирани и танковите формирования; Наставление за действията на формированията за ЯХБЗ и Е от Въоръжените сили; Ръководство за провеждане на занятия по управление на пътните превозни средства от Въоръжените сили.

Инициирани бяха процеси по преглед/разработване на Доктрина на Въоръжените сили; Доктрина за военното разузнаване; Доктрина за подготовката на Въоръжените сили; Доктрина за придвижване и транспортиране; Концепция за опазване и възстановяване на околната среда в районите на дислокация на военните формирования и в местата на провеждане на учения и мероприятия, свързани с отбраната на страната; Концепция за изграждане и развитие на национална комуникационно информационна система за работа във федерирана мрежова среда; Концепция за стрелковото оръжие във Въоръжените сили; Наставление по географско осигуряване на Въоръжените сили.

8. ПОДДРЪЖКА И ОСИГУРЯВАНЕ НА ОТБРАНАТА

8.1. Разузнаване

Дейността на служба „Военно разузнаване“, като част от системата за защита на националната сигурност, беше насочена към развитие на способности, ефективно управление на структурите за добиване и анализ, както и към своевременно предоставяне на разузнавателна информация на държавното и военното ръководство на страната. Като основен елемент от националната система за ранно предупреждение и част от разузнавателната система на НАТО, Службата продължи да осъществява непрекъснато наблюдение, с цел ранно откриване на рисковете и заплахите за националната и колективната сигурност от конвенционален, асиметричен и хибриден характер.

Основните усилия в информационно-аналитичната дейност бяха насочени към изготвянето на разузнавателни информационни продукти, отразяващи развитието на войната в Украйна и перспективите за развитие на военно-политическата, икономическата и хуманитарната обстановка в Черноморския регион и Западните Балкани. С особено внимание беше наблюдавана обстановката и в други държави и кризисни региони, проявите на международен тероризъм, динамиката в бежанските потоци, проблемите на информационната, кибернетичната, енергийната, екологичната сигурност и др.

Приоритет в усилията на Службата беше подготовката и гарантирането на сигурността на националните военни контингенти, участващи в операции и мисии на НАТО и ЕС, като основният фокус в това направление беше поставен върху поддържането и повишаването на разузнавателните способности, ефективното управление на разузнавателните структури за добиване, обработка, анализ и своевременно разпространение на разузнавателна информация.

Служба „Военно разузнаване“ осигурява и националното представителство във военните разузнавателни структури, органи и комитети на НАТО и ЕС. За първи път български представител, офицер от Службата, беше избран за най-високата ръководна позиция в разузнавателните структури на ЕС – директор на дирекция “Разузнаване“ на Военния секретариат.

8.2. Логистично осигуряване

Усилията на логистичните органи бяха насочени към осигуряване подготовката на военните формирования на територията на страната и окомплектоване с материални ресурси, логистична поддръжка на контингентите ни в операции зад граница, изпращането на военна помощ за Украйна, както и осъществяването на поддръжка като страна-домакин в контекста на усилените мерки за бдителност на НАТО.

В рамките на Стратегическия преглед на отбранителната политика беше извършен анализ на функционирането на логистичната система и наличните способности за поддръжка от страната-домакин, като бяха набелязани мерки за преодоляване на дефицитите.

В изпълнение на отбранителния план на НАТО за региона и завишените изисквания за оказване на поддръжка от страната-домакин, Р България следва да развива способности за всестранна логистична поддръжка, включително инфраструктура и формирования с висока степен на готовност, за осигуряване на дейностите по приемане, настаняване и последващо придвижване, снабдяване с горива и др. на съюзни сили и средства, преминаващи и/или пребиваващи на наша територия. В тази връзка продължи адаптирането на системата за командване и управление и развитието на способностите на Командването за логистична поддръжка, като две деклариращи формирования от състава му бяха сертифицирани.

Към Техническото споразумение между България и Италия за предоставяне на поддръжка от страната-домакин на Многонационалната бойна група на НАТО на наша територия се присъединиха Северна Македония, Черна гора, Гърция и Турция.

През юни Р България се включи в Многонационалната инициатива за съхранение на боеприпаси.¹³ Участието в нея ще спомогне страната ни да отговори на препоръките на Алианса за осигуряване на условия за предно разполагане на боеприпаси и ще даде възможност за

¹³ Протокол 22 от заседание на Министерския съвет на 17.05.2023 г.

кандидатстване за средства от общото финансиране на НАТО, с цел подобряване на условията за съхранение и охрана. През октомври България, Гърция и Румъния подписаха Писмо за намерение за подобряването на системата на НАТО за снабдяване с горива на източния фланг.

През октомври беше проведено Националното учение по поддръжка от страната-домакин с участието на 15 министерства и ведомства.

Страната ни активно участваше и в различни проекти за съвместно развитие на логистични способности в рамките на ЕС. Военно формирование от състава на Командването за логистична поддръжка беше определено за логистичен хъб в рамките на проекта „Мрежа от логистични хъбове в Европа и поддръжка на операциите”.¹⁴ България се присъедини към проекта на Европейската агенция по отбрана за „Съвместно възлагане на поръчки за боеприпаси“, който дава възможност за доставка на боеприпаси и услуги при изгодни условия.¹⁵

Продължи актуализирането на нормативната база. Приети бяха промени в Закона за обществените поръчки, които позволяват придобиване на материални ресурси и услуги за осигуряване на Въоръжените сили чрез агенциите на НАТО и ЕС. Изменена беше Наредбата за условията и реда за създаване на ведомствени военновременни запаси на МО.¹⁶

Продължи въвеждането в експлоатация на информационната система „Логистика на Българската армия“, като към 31.12.2023 г. системата е внедрена в общо 36 военни формирования с 18 финансови служби.

Към 30.11.2023 г. от реализация на излишни за МО и Българската армия движими вещи са постъпили средства в размер на 14 683 310,24 лв. без ДДС. Запазва се тенденцията за най-висок относителен дял на приходите от продажба на продукти, свързани с отбраната.

Със заповеди на министъра на отбраната на музеи, общини, юридически лица на бюджетна издръжка и на юридически лица с нестопанска дейност бяха безвъзмездно предоставени и беше прехвърлено правото на собственост върху движими вещи и продукти, свързани с отбраната на обща стойност 470 020,20 лв.

Сключен беше договор за доставка на хранителни продукти и напитки за формированията от Българската армия, в т.ч. и Силите за незабавно действие.

Във връзка с окомплектоване на Въоръжените сили и обновяване на ведомствените запаси¹⁷, бяха сключени договори с дружествата „ВМЗ“ ЕАД и „ЕМКО“ ООД за доставка на боеприпаси на обща стойност от 62 370 120 лв. с ДДС. В изпълнение на тези договори и на сключен през 2022 г. договор с „Арсенал“ АД, бяха доставени боеприпаси на обща стойност от 26 650 919 лв. с ДДС. Отделно беше сключен договор и допълнително споразумение с дружеството „ВМЗ“ ЕАД за доставка на боеприпаси на стойност 346 852 401 лв. с ДДС.¹⁸

В рамките на проект „Повишаване на мобилността и защитата на личния състав от силите за специални операции” бяха доставени последните четири единици техника и оборудване за технически център. Чрез Агенцията на НАТО по поддръжка и придобиване през декември беше стартирана доставка на 9x19 mm патрони за Съвместното командване на специалните операции.

В изпълнение на сключен договор с „ТЕРЕМ-ХОЛДИНГ”, бяха модернизирани и приети на въоръжение 19 танка Т-72. За формированията от СВ бяха доставени радиолокационни станции за разузнаване и наблюдение на земни цели, термовизионни прибори, прибори за нощно виждане, прибори за разузнаване и др. Придобити бяха инженерни машини за възстановяване и поддържане на пътищата.

Във ВВС, след извършване на G-инспекция, беше приет вертолет AS 532 AL “Cougar”. Извършени бяха ремонтно-възстановителни дейности на вертолет Ми-17. Продължава възстановителният ремонт на два самолета L-39 и беше сключен договор за ремонт на още два. Завършен беше ремонтът на самолет Ан-30 в Украйна, но поради продължаващите военни действия, машината не може да бъде транспортирана до Р България. От Полша бяха получени два употребявани двигателя за самолети МиГ-29, като с полската страна беше сключен договор за

¹⁴ Със заповед на министъра на отбраната № ОХ-587/11.07.2023 г.

¹⁵ С РМС от 13.07.2023 г.

¹⁶ С РМС № 37/15.03.2023 г.

¹⁷ В изпълнение на РМС № 433/05.07.2022 г.

¹⁸ В изпълнение на РМС № 194 и 195/17.03.2023 г. и № 472/13.07.2023 г., както и РНС от 09.12.2022 г. и 06.07.2023 г.

възстановителен ремонт на шест двигателя. Доставени бяха резервни части и консумативи за поддръжката на самолети РС-9М и РС-12/45. Предприети бяха мерки за увеличаване на назначения срок на служба на различни типове авиационни средства за поразяване.

В ремонтните работилници на ВМС бяха извършени 38 навигационни и 12 докови ремонта. Извършена беше частична агрегатна подмяна на ляв главен двигател и основен ремонт на десен главен двигател на корвета „Решителни“.

Нерешените проблеми пред логистичното осигуряване са свързани с недостатъчно финансиране, амортизирана техника, липса на резервни части и неритмично извършване на ремонтните дейности. Голяма част от въоръжението, техниката и наличните материални ресурси са технологично остарели и в края на експлоатационния си ресурс. Налице е недостиг от боеприпаси като: авиационни и противокорабни ракети и ракети за зенитно-ракетни комплекси. Проблем представлява и некомплектът от технически състав във формированията.

Неритмичната доставка на резервни части и консумативи за бронетанковата, автомобилната и специалната техника в СВ затруднява логистичното осигуряване на формированията. Значителна част от специалната техника и пътните превозни средства в авиобазите на ВВС е остаряла и амортизирана. Зенитно-ракетните комплекси и радиолокационни станции се нуждаят от заводски ремонт и се експлоатират в остър недостиг на резервни части и консумативи. Техническото състояние на корабите, плаващите средства и съоръжения във ВМС позволява използването им по предназначение, но при някои от тях с ограничения. Част от корабите, въоръжението и техниката се експлоатират на предела на техническите им възможности, като прегледи и ремонти се изпълняват основно на корабите от декларираните сили. Приемането със закъснение на Закона за държавния бюджет за 2023 г. допълнително забави изпълнението на полагащите се регламентни прегледи и ремонти на корабите, въоръжението и техниката. В Съвместното командване на силите е предизвикателство поддръжката на техническата изправност на наличната техника съветско производство. Част от техниката за товаро-разтоварни дейности във формированията, подчинени на Командването за логистична поддръжка, не е в експлоатация поради липса на акумулаторни батерии, гуми и резервни части.

8.3. Военномедицинско осигуряване

В системата на Военномедицинска академия (ВМА) бяха проведени 290 866 амбулаторни прегледи, от които 235 349 планови и 55 517 по спешност. В стационарите на ВМА са преминали 78 517 болни за 394 231 леглодни. В стационарната дейност се отчита ръст с 11,27 %. Средната стойност на разходите за един преминал болен в стационарите на ВМА е 1402,77 лв., за един леглоден – 279,38 лв. и за издръжката на едно легло – 61 155,49 лв.

ВМА участва с 799 екипа за медицинското осигуряване на 348 мероприятия по подготовка и използване на Въоръжените сили. В операцията на ЕС в Босна и Херцеговина „Алтея“ бяха изпратени двама военнослужещи, а в междинния регионален резерв на операцията – шестима военнослужещи. В оперативния резерв на Стабилизиращите сили на НАТО в Косово и на операция „Алтея“ участваха трима военнослужещи. В тренировъчната мисия на ЕС в Мали взеха участие осем военнослужещи. За оказване на медицинска помощ на пострадалите при земетресението в Турция беше изпратен медицински екип с двама лекари и две медицински сестри.

Продължава въвеждането на изискванията на НАТО за предоставяне на опозната картина на медицинското осигуряване в операции и проследяване на пациенто-потока, в сътрудничество с гражданското здравеопазване. Сертифицирани бяха три медицински формирования, декларирани за НАТО.¹⁹

С цел преодоляване на недостига от способности за медицинска евакуация беше сключен договор за доставка на линейки тип „В“ с повишена проходимост.

ВМА е окомплектована с личен състав на 88,09 %. Недостигът на офицери съществено се отразява при формирането на медицинските екипи за участие в мисии зад граница, при провеждане на лечебната дейност в структурите на ВМА и в дейността на медицинските пунктове на военните формирования. Некомплектът от доброволен резерв е 100% от офицери и сержанти.

¹⁹ Медицинско подразделение за настаняване на пострадали, Екип за превантивна медицина и допълнителен състав за медицински хирургически екип.

В изпълнение на заповеди на министъра на отбраната бяха проведени конкурси за приемане на военна служба на лица, завършили граждански висши училища в страната и в чужбина. При обявени 17 длъжности бяха приети на военна служба трима кандидати. Налице е тенденция броят на напусналите военнослужещи да се изравнява с броя на новоприетите на военна служба, което води до ограничаване на текущият некомплект.

Към 31.12.2023 г. ВМА е акредитирана от Националната агенция за оценяване и акредитация по 34 научни специалности за обучение на докторанти. Завършена е процедура по защита пред научно жури за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ на 5 дисертационни труда 1 дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „Доктор на науките“. Към края на 2023 г. във ВМА се обучават общо 69 души в докторантура за придобиване на образователно научна степен „Доктор“.

Следдипломно обучение беше проведено с 824 обучаеми. Обучение по високоспециализирани медицински дейности - зачислени общо 58 лекари с придобита специалност (от тях 14 към ВМА и 44 към СУ „Св. Климент Охридски“); завършили обучението общо 73 лекари с придобита специалност (от тях 21 към ВМА и 52 към СУ „Св. Климент Охридски“). Проведените обучения на специализанти по клинични, неклинични и военномедицински специалности в областта на здравеопазването – общо 181 (в това число 21 новоназначени по граждански специалности и 19 по военномедицински) и др.

В Центъра за професионално обучение бяха проведени 28 курса за обучение на 325 курсиста. В това число: 2 курса за обучение на личния състав на медицински екипи, участващи в многонационални операции, 2 курса за военномедицинска подготовка на немедицински специалисти за небойна мисия в Ирак, 12 курса за военномедицинска подготовка на бойни санитарни, 1 курс „Първа помощ в тактическа обстановка“ за немедицински специалисти от МВР, 3 курса „Военномедицинска подготовка за служители от Служба „Военно разузнаване“, 1 „Опреснителен курс по военномедицинско осигуряване за медицински сестри“. Във Военномедицинския симулационен тренировъчен център към Центъра за професионално обучение към ВМА се проведеха и 4 курса „Оказване на първа медицинска помощ от бордни спасители „HEMS“, като бяха обучени 105 медицински специалисти.

През април 2023 г. стартира вторият курс за обучение по професия „Парамедик“ за придобиване на трета степен на професионална квалификация за специалност „Транспортиране на пострадали и болни хора, оказване на първа помощ и асистиране в спешни отделения“.

През септември 2023 г. стартира последващо обучение по специалност „Транспортиране на пострадали и болни хора, оказване на първа помощ и последващо асистиране на лекари“, от професия „Военнослужещ-санитарен инструктор“, с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация.

8.4. Инфраструктура на отбраната

Основен приоритет на МО е ускорено изграждане на необходимата инфраструктура в Трета авиобаза, във връзка с подготовката за приемане, експлоатация и осигуряване на новия многоцелеви самолет F-16 в планираните срокове. Приоритетно се изпълняват обекти от центъра към периферията на летището. Подписани бяха нови осем договора за проектиране и изпълнение на обектите от утвърдения план. За нови десет обекта са открити строителни площадки и са стартирали строителни дейности. По пет договора строителството е приключило, като по два от договорите обектите са приети, а по останалите три предстои приемане.

Поради допуснатите сериозни забавяния, през последните няколко години са предприети редица конкретни стъпки за ускоряване изпълнението на предвидените обекти и ограничаване и управление на риска, оценен като висок. Извършеният пълен анализ по изпълнението наложи приоритизиране на обектите с оглед преодоляване на времето на забавяне. Практически изоставането в проектирането (натрупаното закъснение от сключването на договорите от края на 2020 г. до средата на 2023 г.) поставя в риск от забавяне изпълнението на строително-монтажните работи. Наложени са мерки за ускоряване на дейности, водещи до изпълнение на работи по проектиране и строително-монтажни работи (СМР) на различни обекти в такъв ред, че важните обекти да бъдат приключени навреме за приемането на самолета. Продължава работата на

назначената през 2022 г. работна група за координиране на строителния процес между отделните обекти по сключените договори.²⁰ Създадена беше и втора работна група, ангажирана с процеса по съгласуване и одобряване на инвестиционните проекти.²¹

Негативно отражение върху изпълнението на сключените договори оказваха последиците от Ковид-19, високите нива на инфлация, затрудненията при извършване на доставки, както недостигът и липсата на някои от основните строителни материали, което поставя в риск изпълнението на дейностите в срок. Многото корекции на заданията за проектиране по сключените договори са една от причините все още за някои от обектите да няма завършени и приети Инвестиционни проекти. Поради липса на оценка на риска по отношение на вида на проведените процедури, се налага прекратяването на осем от договорите и повторно организиране на процедури за сключване и следващо изпълнение, което допълнително забавя процеса по изграждане на новите обекти. Вътрешен преглед по изпълнението на проектите показва, че първите изходни задания от ВВС по тях са подадени 13 месеца след сключването на договора за доставка на самолетите. Освен това, за периода от сключване на договорите (края на 2020 г.) до края на 2023 г. кореспонденцията за промени / забележки в заданията по вече сключени договори възлиза на 199 писма.

В края на 2023 г. са докладвани проблеми с отводняването на пистата за излитане и кацане, която не е поддържана. Предлаганите допълнителни дейности са оценени на близо 50 млн. лв. Възлагането и изпълнението на отводняването на пистата допълнително поставя под риск подготовката на авиобазата в срок за приемането на самолетите. Фокусът на усилията на МО е постигане на максимален напредък и успешно приключване на изпълнението на договорите.

Продължава подготовката на инфраструктурата на летищата в Крумово и в Безмер за използването им от новия тип боен самолет.

Министерство на отбраната предприема действия и за осигуряване на инфраструктурни проекти за разполагане при усилено присъствие на НАТО. За реализиране на проектите за нови сгради и инженерна инфраструктура и за ремонт на съществуващи такива са изготвени утвърдени задания за проектиране за обектите. В процес на възлагане са обществени поръчки за проектиране и упражняване на авторския надзор върху ремонтите на съществуващите сгради и инфраструктура.

За новите сгради и инженерна инфраструктура са предприети действия по реализация на изпълнението им чрез NSPA. В края на 2023 г. е изпратено писмо (Formal Tasking Letter) до Operational Logistics Support Partnership Office в NSPA за уточняване на ценови и времеви параметри по реализация на проекта. Получено е искане за покриване на административните разходи на NSPA, за провеждане на международната тръжна процедура за избор на изпълнител за изготвяне на инвестиционен проект. Агенцията ни уведомява, че ще проведе процедура и сключи договор до м. юли 2024 г. Изпълнението се предвижда да бъде завършено през 2027 г.

В бази за съхранение на материални ресурси от състава на Командването за логистична поддръжка бяха ремонтирани складове с обща площ над 12 000 м² и резервоари с обща вместимост от 4 500 м³. През годината бяха извършени ремонти на военни училища и поделения на Българската армия.

През януари беше направен анализ на имотите с отпаднала необходимост и беше утвърден План-график на имотите с отпаднала необходимост, предвидени за осъществяване на разпоредителни действия. Стартирани бяха 24 тръжни процедури, които през октомври бяха временно прекратени до приключване на Стратегическия преглед на отбранителната политика. В рамките на Прегледа се извършва анализ върху необходимостта от запазване и поддържане в оперативна готовност на стратегически обекти от инфраструктурата на страната (летища, казармени райони и др., включително и такива с отпаднала необходимост) за нуждите на Въоръжените сили.

С решения на Министерския съвет бяха предоставени безвъзмездно един имот на община Брезник и един имот на област Кюстендил. Приети бяха две решения на Министерския съвет за включване на 22 имота в Държавен поземлен фонд. Със заповеди на областните управители²² от МО

²⁰ Със заповед на министъра на отбраната № Р-349/04.10.2022 г.

²¹ Със заповед на министъра на отбраната № Р-205/19.07.2023 г.

²² По реда на чл. 17, ал. 2 от Закона за държавната собственост

беше отнето правото на управление върху седем имота в областите София, Ямбол, Кърджали и Монтана. По искане на председателя на Народното събрание на Република България, през октомври 2023 г. МО безвъзмездно предостави за управление резиденция „Лозенец“ на Народното събрание.²³

За осъществяването на дейности по Закона за устройството на територията бяха издадени общо 51 разрешения за строеж. Освободените войскови райони в управление на МО с възложена охрана са 201, с 1150 охранители.

8.5. Комуникационно и информационно осигуряване и киберотбрана

Дейностите в областта на комуникационно-информационното осигуряване бяха насочени към поддръжка на придобитите способности, техническо обновяване и развитие на комуникационните и информационните системи на Въоръжените сили, с оглед повишаване на оперативната съвместимост и качеството на предоставяните услуги.

Осигурена беше извънгаранционната техническа поддръжка и ремонт на комуникационните мрежи и системи от състава на Стационарната комуникационна система на Българската армия.

По време на изборите за Народно събрание и за местна власт бяха повишени мерките за сигурност и беше осигурено адекватно ниво на киберзащита на мрежите на МО. На централната и местната администрация беше предоставена резервна мрежа за използване при необходимост.

Един от националните приоритети като страна-член на НАТО е изграждане на отбранителна способност за защитено опознаване „свой-чужд“ в Режим 5 на военните платформи от Въоръжените сили. Завършена беше инсталацията и интеграцията на вторични радары във формирования на BBC и беше сключено споразумение за доставка на резервни части за тях. Извършено беше обучение на оператори за работа с радарите и криптографското оборудване. За обмен на информация между радарите и системите за командване и управление беше изградена Национална комуникационна и информационна система за работа с класифицирана информация на НАТО, която е в процес на сертификация и акредитация. Стартира работата по проект на споразумение за инсталиране и интегриране на транспондери в Режим 5 на военни платформи от състава на ВМС. Сключено беше споразумение между Агенцията на НАТО за комуникации и информация и правителството на САЩ за придобиване на защитени източници за точно време, необходими за изпълнение на проекта.

Във връзка с подготовката за осигуряване на новия самолет F-16 беше сключен договор с Агенцията на НАТО за комуникации и информация за софтуерното обновяване на терминали във формата на Link16. Финансовите средства по договора бяха платени авансово и първият терминал беше транспортиран до изпълнителя по договора. Подписано беше и техническо споразумение с Агенцията на НАТО за комуникации и информация за адаптиране и модернизация на наличната инфраструктура. През април беше подписано и писмо за съгласие с правителството на САЩ за доставка на наземни терминали във формата на Link16 за BBC и ВМС и на терминали за инсталация на борда на многофункционалния модулен патрулен кораб. С тяхното използване ще се осигури съвместимост и ситуационна осведоменост на военните платформи.

Продължи разширяването на мрежата на НАТО с включването на нови военни формирования. Изграден беше комуникационен възел и извършена цялостна преакредитация на българския сегмент от мрежата. Завършено беше и обновяването на оборудване в точката за свързване на мрежата на НАТО в страната.

Успешно завърши етапът разработване на опитен образец на TETRA мобилен модул (ТММ) от проекта за изграждане на мобилни модули от състава на системата „Автоматизирана мрежа за свързка с подвижни обекти по стандарт TETRA“. Със заповед на началника на отбраната, ТММ беше въведен в експлоатация, като част от полевата КИС. Предстои преминаване към следващия етап на проекта – серийно производство.

Изградени и сертифицирани бяха комуникационно-информационни възли в изпълнение на пътната карта за включване на военни формирования в комуникационно-информационната система „ЩИТ“. Стартирани бяха процедури за придобиване на Tempest компютри и мрежово оборудване.

²³ РМС №703/06.10.2023 г.

С решение на Министерския съвет № 699/04.10.2023 г.²⁴ беше осигурена възможността за ползване на радиочестотни обхвати 700 MHz и 800 MHz за граждански нужди. Със съвместна заповед на министъра на транспорта и съобщенията и министъра на отбраната беше одобрена „Процедура за взаимодействие между Военновъздушните сили, предприятията, предоставящи електронни съобщителни мрежи и/или услуги, и Комисията за регулиране на съобщенията в определените санитарни зони около летищата на Военновъздушните сили“.

Сключени бяха технически споразумения с Агенцията на НАТО за комуникации и информация за придобиване и инсталиране на нова система за командване и управление на ВВС.

В Съвместното командване на силите беше придобито и сертифицирано комуникационно оборудване за българския сегмент от единната мрежа за обмен на класифицирана информация в рамките на мисии и операции. Придобито и акредитирано беше комуникационно оборудване в съответствие със стандартите на НАТО за федерирани мрежи.

Проведени бяха комплексна тренировка по каналообразуване на Българската армия и съвместна тренировка на комуникационните и информационни системи на Въоръжените сили, Единната електронна съобщителна мрежа на държавната администрация за нуждите на националната сигурност и ведомствените комуникационни и информационни системи на държавните органи и институции.

Продължиха усилията за развитие на административен, технически и организационен капацитет по киберотбрана в МО и Българската армия. Командването за комуникационно-информационна поддръжка и киберотбрана предоставя в пълен набор комуникационни и информационни услуги и развива способности за провеждане на кибероперации в интерес на всички нива на системата за командване и управление.

Създадена беше организация за своевременен обмен на информация между службите „Военна полиция“ и „Военно разузнаване“, във връзка с идентифицирани зловредни IP адреси, свързани със съмнителни дейности, лица и групировки, интересувачи се от чувствителна информация и използваните техники за заразяване.

Ефективно бяха използвани възможностите на членството на страната ни в НАТО и ЕС, и на двустранното сътрудничество със САЩ, за реализиране на съвместни проекти и инициативи по киберотбрана. Приключи изпълнението на проект „Киберзащита“ с американско финансиране, в рамките на който беше изграден Център за киберотбрана, осигуряващ наблюдение и оценка на сигурността на комуникационните и информационни системи, и формиране на оперативна картина на киберпространството.

За повишаване на експертния капацитет, представители на МО и Българската армия участваха в тренировки и учения по кибер отбрана в национален и международен формат (CWIX, Locked Shield, Cyber Coalition, Federated Cloud и др.), в рамките на които бяха тествани различни процедури за взаимодействие и координация при кибератаки. Експерти взеха участие в курсове по киберотбрана и киберсигурност в Центъра за компетентност на НАТО в Естония, в училището на Алианса в Португалия, във ВА „Г. С. Раковски“, както и чрез онлайн обучение, в изпълнение на договори, сключени с частни фирми.

8.6. Сигурност на информацията

Системата за защита на класифицираната информация функционираше устойчиво, в изпълнение на изискванията на националното законодателство и международните договори в тази област. Продължиха дейностите по акредитиране сигурността на комуникационните и информационните системи и одобрение на криптографски мрежи, национални и на НАТО и ЕС. По този начин беше гарантиран защитеният електронен обмен на класифицирана информация и бяха предоставяни устойчиви цифрови услуги за осигуряване на ежедневната административна дейност и системата за командване и управление на Въоръжените сили.

Въведена беше в експлоатация Национална система за управление на криптографски материали в електронен вид на територията на Р България. Чрез системата се осигурява отдалечено

²⁴ В изпълнение на мярка „Ефективно използване на радиочестотния спектър“ от Плана за възстановяване и устойчивост

и автоматизирано разпространение, отчитане и контролиране на криптографски материали на НАТО за нуждите на Въоръжените сили. Проведени бяха 85 курса на обучение на длъжностни лица и бяха обучени 759 служители. С приоритет се провеждаше обучението на служителите, определени за участие в операции и мисии извън територията на страната и за заемане на международни длъжности.

8.7. Военно-географско осигуряване

Военно-географската служба осигури с геопространствени материали и цифрови географски данни 167 потребители, от които 92 чрез Информационната система за предоставяне на публичен достъп до пространствените данни и услуги на МО (Геопортал на МО). Предприети бяха мерки за актуализиране на детайлите за предоставяните услуги. Административните услуги, предоставяни от Военно-географската служба на сайта на Министерството на електронното управление, също бяха прегледани и актуализирани.

Отпечатани бяха 854 940 картни листа (топографски и специални карти) и бяха осигурени учебни топографски карти за планираните учения. Продължиха дейностите по обновяване и картографско редактиране на: Държавната топографска карта, карта по стандартите на НАТО, физико-географска карта на Балканския полуостров, както и административната карта на България. За осигуряване на ученията и тренировките на Въоръжените сили продължи обновяването на специални карти за учебни полигони, както и обновяването на аеронавигационна карта за Командването на ВВС. Извършено беше полево обследване и строеж на точки от Държавната геодезическа мрежа на страната. Започна изграждането на мобилни пунктове за геопространствено осигуряване за формированията от СВ.

8.8. Военна стандартизация, сертификация и кодификация

Организиран бяха ратификацията и одобряването на 117 стандартизационни документа на НАТО (STANAGs), прилагането на 102 STANAGs и потвърждаване на прилагането за 40 STANAGs. В информационна система „СТАНДАРТ“ бяха актуализирани/въведени 406 STANAGs.

Извършени бяха сертификации и надзор на осем продукта в седем търговски дружества. В съответствие с изискванията на съюзните публикации на НАТО бяха сертифицирани системите за управление на качеството в 18 търговски дружества и извършен надзор на системите за управление на качеството в 39 търговски дружества. Извършени бяха 152 сертификации на средства за физическа сигурност на класифицирана информация. Присвоени бяха 307 български стокови номера по НАТО и 59 кода за доставчик по НАТО на български фирми и организации.

Извършени бяха 22 сертификации на летателна годност на военни въздухоплавателни средства и бяха извършени 12 проверки на военни въздухоплавателни средства и две проверки на въздухоплавателни средства на МВР с издадени сертификати за летателна годност.

8.9. Търговски дружества на Министерството на отбраната

Към МО има регистрирани 10 еднолични търговски дружества²⁵ - две от тях са акционерни дружества, а осем са дружества с ограничена отговорност.

В Програма 2032 е предвидено поетапно освобождаване от публичните предприятия-търговски дружества, които нямат принос към развитието на способностите на Въоръжените сили, след извършване на икономически, финансов и оперативен анализ. В тази връзка и с оглед нарасналите предизвикателства в променената среда на сигурност беше изготвен комплексен анализ²⁶ относно целесъобразността и необходимостта от съществуването на публичните предприятия, в които министърът на отбраната е орган, упражняващ правата на държавата и са предложени възможни алтернативи за реструктурирането им.

В рамките на Стратегическия преглед на отбранителната политика ще бъдат изготвени конкретни предложения за промяна (при установена необходимост от такава) по отношение на търговските дружества и тяхното участие в процеса на модернизацията на Въоръжените сили.

²⁵ Публични предприятия със 100% държавно участие в капитала, в които правата на държавата се упражняват от министъра на отбраната

²⁶ възложен със заповед на министъра на отбраната № ОХ-557/04.07.2023 г., изм. със заповед № ОХ-936/30.10.2023 г.

На основата на представените годишни финансови отчети за финансовата 2022 г. бяха изготвени финансово-икономически анализи на дейността на десетте еднолични търговски дружества. Те показват, че седем дружества са отчетели положителен финансов резултат (счетоводна печалба), а три дружества - отрицателен финансов резултат (счетоводна загуба). В резултат от дейността на търговските дружества за 2022 г. през изминалата година е разпределен дивидент за държавата в размер на 1 410 494,53 лв. По-детайлна информация за отчислените дивиденди в полза на държавата за последните три години е дадена в Таблица 3.

Таблица 3 – Финансови резултати на търговските дружества 2021-2023 г.

Година	Разпределен дивидент за държавата от печалбата за предходната година
2021 г.	753 400 лева
2022 г.	1 752 337,47 лева
2023 г.	1 410 494,53 лева

От изложените данни е видно, че в резултат от дейността на публичните предприятия от ресора на МО за последните три финансови години са отчислени почти четири млн. лв. дивидент в полза на държавата. През 2023 г. продължиха усилията за поддържане на финансова стабилност и ефективно управление на търговските дружества - публични предприятия.

8.10. Освобождаване и утилизация на излишни бойни припаси

През юни беше завършен процесът по унищожаване на общо 872 тона касетъчни боеприпаси и суббоеприпаси, собственост на Българската армия, за което беше получено официално потвърждение от италианската фирма-изпълнител на проекта.

С „ТЕРЕМ-ЦАР САМУИЛ” ЕАД, гр. Костенец бяха сключени рамкови споразумения за утилизация на общо 659 тона боеприпаси, взривни вещества и пиротехнически изделия на обща стойност 4 633 309 лв. с ДДС.

Допълнително беше стартирана процедура за възлагане на обществена поръчка за унищожаване на общо около 112 тона боеприпаси, елементи за тях, взривни вещества и пиротехнически изделия чрез контролирано взривяване/изгаряне на стойност 669 732 лв. с ДДС.

С 28 месеца беше удължен договорът за унищожаване на излишните за Българската армия ракетни горива. Към края на годината два от излишните продукта, предмет на договора, бяха извозени и унищожени на 100 %, а третият вид ракетно гориво, което е в най-голямо количество, е унищожено на около 35 %.

9. УПРАВЛЕНСКИ ПОДХОДИ ПРИ РЕАЛИЗИРАНЕТО НА ОТБРАНИТЕЛНАТА ПОЛИТИКА

9.1. Изграждане на административен и институционален капацитет за управление

С цел повишаване на административния капацитет и ефективността на ведомството, както и в изпълнение на Закона за администрацията, МО ежегодно отчита поставените в началото на предходната година цели и формулира целите си за текущата. Изготвен беше „Отчет за изпълнение на целите на МО за 2022 г.“ и бяха формулирани „Цели на МО за 2023 г.“. С влезлите в сила от 01.03.2023 г. „Вътрешни правила за условията и реда за годишното планиране и отчитане на дейността на Министерството на отбраната“²⁷ бяха разработени „Цели на МО за 2024 г.“. След встъпването в длъжност на редовното правителство, документът беше адаптиран към правителствената програма за управление²⁸ и беше утвърден от министъра на отбраната през октомври.

Ключов приоритет продължи да бъде изпълнението на правителствената програма. Изготвени бяха периодични отчети и доклади за дейността на правителството през април, август и декември. Основен извод беше, че значителна част от мерките и целите са изпълнени, а тези с дългосрочен хоризонт и/или постоянен срок на изпълнение продължават да се изпълняват.

За реализиране на приоритетите от стратегическите документи и с цел ефективно разходване на ресурсите бяха разработени също „Указанията на министъра на отбраната по програмиране за периода 2024 – 2029 г.“, както и Отчети за степента на изпълнение на политиките на МО в съответствие с изискванията на Закона за публичните финанси през февруари и юни.

Продължи усъвършенстването на правно-нормативната база, с цел изграждане на институционален капацитет за управление. С измененията и допълненията в Закона за отбраната и въоръжените сили на Р България²⁹ се създават условия за по-ефективно окомплектоване на военните формирования с военнослужещи, отпада изискването за ежегодно атестиране на военнослужещите с оглед постигането на условия за безпрепятствено изпълнение на функционалните им задължения, постига се по-високо равнище на социалния пакет чрез разширяване на кръга от правоимащи лица и др.

С промени в Правилника за прилагане на Закона за отбраната и въоръжените сили на Р България³⁰ бяха регламентирани условията и редът за заемането на длъжностите от военнослужещите в състава на многонационални военни формирования на територията на страната, намалени бяха административните процедури при извършване на организационно-щатни промени във военните формирования, прецизирани бяха процедурите за подбор на служители за заемане на длъжности в задгранични представителства на Р България и в международни организации или в други международни инициативи.

Предвид настъпилите фундаментални изменения в средата на сигурност и в съответствие с промените в концептуалните и планиращи документи на НАТО и ЕС в областта на отбраната, беше иницииран Стратегически преглед на отбранителната политика на Р България като периодичен преглед на отбраната³¹. Основната цел е адаптиране на управленските решения към новите условия на средата на сигурност и мерките в сектор „Отбрана“ (т. 9) от програмата за управление на правителството. Резултатите от Стратегическия преглед ще бъдат представени в „Бяла книга на отбраната“ през 2024 г., което ще осигури приемственост, последователност и стабилност в планирането на отбраната. Положителна стъпка за адаптиране на стратегическата рамка на отбраната беше разработването на нова Национална отбранителна стратегия. Документът беше приет от Съвета по отбрана, като предстои междуправителствено съгласуване и внасянето му в Министерски съвет.

В изпълнение на мерките от управленската програма и с оглед нарасналите изисквания към Въоръжените сили беше разработен проект на „Програма за инвестиции в отбраната до 2032 г.“,

²⁷ МЗ № ОХ-424/29.04.2022 г.

²⁸ Програма за управление на Република България за периода юни 2023 г. - декември 2024 г., приета с РМС № 506/26.07.2023 г.

²⁹ Обн. в ДВ, бр. 2 от 2024 г.

³⁰ Обн. в ДВ, бр. 76 от 2023 г.

³¹ РМС № 676/29.09.2023 г.

който беше одобрен от Министерския съвет с РМС № 848/30.11.2023 г. Предстои разглеждането му от Народното събрание.

Продължи работата по прилагане на Закона за електронно управление. През 2023 г. всички електронни административни услуги, предоставяни от Министерството на отбраната, бяха интегрирани в Единния портал за достъп до електронни административни услуги. Предприети бяха стъпки за създаване на публични електронни регистри, като част от тях бяха и въведени в експлоатация. Всички структури на пряко подчинение на министъра на отбраната са успешно интегрирани в Системата за сигурно електронно връчване, което значително подобри обмена на информация както в рамките на Министерството на отбраната и Българската армия, така и с други държавни структури и гражданите на територията на цялата страна.

9.2. Управление на риска

В изпълнение на Закона за финансово управление и контрол в публичния сектор беше въведен процес по управление на риска чрез утвърдената „Стратегия за управление на риска в отбранителните програми на МО, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия“³².

Разработен беше „План за управление на риска в отбранителните програми на МО, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия за 2023 г.“, като целта беше да се определят значимите рискове, които са обект на постоянен мониторинг, документирани и контрол на процесите на управление на риска. В хода на процеса бяха утвърдени седем значими риска за МО за 2023 г.

Със заповед на министъра на отбраната³³ бяха въведени за изпълнение дейностите за противодействие на рисковете, като се посочват вероятните причини за проявление, отговорните структури и срок за изпълнението на всяка дейност.

Изготвени бяха доклади за резултатите от управлението на риска за шестмесечието и деветмесечието, както и Доклад за резултатите от прегледа на изпълнението на заповедта на министъра на отбраната. Посочените документи са от особено значение за ръководството на МО при вземане на обосновани и информирани решения за изграждане, поддържане и развитие на необходимите отбранителни способности.

9.3. Политика на прозрачност и отчетност

9.3.1. Антикорупционна политика и институционален интегритет

За осъществяване на политика на прозрачност и отчетност на електронната страница на МО бяха публикувани приетите стратегически документи, концепции, планове и отчети, нормативни и поднормативни актове. Ежедневно беше актуализирана информацията за обществени поръчки в „Профил на купувача“ на Регистъра за обществени поръчки и в Централизираната автоматизирана информационна система „Електронни обществени поръчки“.

Поради липсата на утвърдена Методология за оценка на корупционния риск³⁴, която следваше да бъде приета от Комисията за противодействие на корупцията, през годината Инспекторатът не е извършвал анализ и оценка на корупционния риск като важен административен инструмент за превенция на корупцията³⁵. Въпреки това продължи работата по актуализация на вътрешноведомствената уредба по антикорупционното законодателство. Със заповеди на министъра на отбраната³⁶ беше назначен Постоянен съвет по антикорупция в МО, който координираше дейностите за повишена прозрачност, отчетност и борба с формите на корупция. На интернет страницата на МО бяха публикувани: „Отчет за изпълнението на антикорупционния план на МО за 2021 г.“; „Отчет за изпълнението на антикорупционния план на МО за 2022 г.“ и „Антикорупционен план на МО за 2023 г.“.

³² МЗ ОХ-85/31.01.2022 г.

³³ МЗ ОХ-013/21.02.2023 г.

³⁴ Отменена със заповед на министър-председателя № Р-155 от 11.10.2018 г.

³⁵ С МЗ № ОХ-1009/09.12.2020 г. е отменена Методологията за оценка на корупционния риск в МО

³⁶ МЗ № ОХ-67/23.01.2023 г. и МЗ № ОХ-635/27.07.2023 г.

За превенция и контрол на корупционния риск бяха извършени 11 проверки по изпълнение на задълженията по подаване на декларации за имущество и интереси от Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество.

В Служба „Военна полиция“ функционира денонощна „гореща“ телефонна линия за сигнали за корупция. На интернет страницата на Службата има възможност за предоставяне на информация от граждани, своевременно реагиране на сигнали и осигуряване на публичност при разкрити случаи на корупция.

9.3.2. Информационна политика и стратегическа комуникация.

Информационната политика беше насочена основно към нарастване на обществената подкрепа за Българската армия и издигане на нейния престиж и авторитет и подкрепа на решенията и действията на ръководството на МО. Продължи практиката на пълна прозрачност и отчетност с публикуване на всички стратегически, нормативни и планиращи документи. Главните комуникационни кампании целяха повишаване осведомеността на обществеността за участието на армията в операции, учения и тренировки, в помощ на населението при бедствия и аварии, отбелязване на празници и бележити годишнини и представяне на военната професия като престижна, достойна и атрактивна.

Продължаващите интензивни кампании на дезинформация и разпространение на фалшиви новини, особено в социалните медии, имаха незабавен ефект на объркване в обществото, с цел дискредитиране на демократичното управление и неговите структури и институции, включително на Въоръжените сили. Беше отчетено, че противодействието на Външната намеса и информационна манипулация (ВНИМ)³⁷ изисква координирани действия със структурите от НАТО и ЕС и със страни-партньори, с цел ефективност на противодействието и обмяна на знания и опит. В този аспект МО разработи регламентиращи документи и изгражда структури по стратегически комуникации, синхронизира ключови оперативни процеси и процедури и структурира и подготвя експертен капацитет.

Приета беше Концепция за реализиране на информационната политика на отбраната, която постави фокуса на информационната политика върху Въоръжените сили с тяхната боеспособност, готовност и мотивация. Създадени бяха специализирани структури за мониторинг и анализ, планиране и създаване на информационно съдържание, адекватно на целевите аудитории, за които е предназначено. Министерският съвет актуализира функциите на структурите за прилагане на информационната политика на МО за успешно противопоставяне на пропагандата и информационните атаки срещу Въоръжените сили, отбраната, национална сигурност и обществото. МО надгражда капацитета си за противодействие на ВНИМ, в условията на развиваща се в момента общодържавна институционална рамка за ефективни правителствени комуникации, в който контекст опитът на министерството и поуките от практиката ще изиграят ценна роля.

Нарасна броя на последователите на МО в социалните медии, Facebook, X (Twitter) и Instagram. Правителствените комуникации относно отбраната разшириха присъствието си, с цел достигане до нова аудитория. Пример за принос за реализиране на общите стратегически цели, произтичащи от членството на Р България в НАТО и ЕС и международни инициативи беше участието на МО в информационно-комуникационната кампания „Ние сме НАТО“, във взаимодействие с дирекция „Публична дипломация“ на НАТО. За достигане до вътрешната за Въоръжените сили аудитория беше създадена организация за публикуване на актуална информация във ведомствената Автоматизирана информационна система (АИС), а към момента се разработват специализирани софтуерни и мобилни приложения.

9.3.3. Контролна и одитна дейност

Инспекторатът на МО осъществяваше контрол за спазването на нормативните актове и заповедите на министъра на отбраната и за законосъобразното провеждане на административните дейности. Извършени бяха 83 проверки, от които три комплексни, 25 тематични, четири контролни, една проверка за конфликт на интереси по Закона за противодействие на корупцията и за отнемане

³⁷ ВНИМ - Външна намеса и информационна манипулация. Представлява заплаха или има потенциал да окаже отрицателно въздействие върху ценности, процедури и политически процеси. Подобна дейност има манипулативен характер, провежда се целенасочено и координирано от държавни или недържавни субекти, включително техни проксити на собствената им територия и извън нея.

на незаконно придобито имущество, както и 50 проверки по сигнали, жалби и предложения от физически и юридически лица. За направените констатации и изводи беше информиран министърът на отбраната и бяха изготвени 69 доклада. Утвърдени бяха 459 предложения, от които 143 са изпълнени, едно е неизпълнено, а останалите 315 са в процес на изпълнение.

Въз основа на извършените проверки беше установено, че част от нормативната и вътрешноведомствената уредба се нуждае от актуализиране. В тази връзка, нормативната база беше усъвършенствана в редица направления (управление на собствеността, обществени поръчки, финансов контрол и материални проверки, социална политика и др.), като рискът от допускане на нередности и нарушения беше ограничен съществено. В допълнение, проблемът с некомплект от военнослужещи продължава да съществува и това води до затруднение при изпълнение на мисиите, функциите и задачите на формированията.

Дирекция „Вътрешен одит“ извърши 20 броя одитни ангажимента, от които пет за даване на увереност и 15 за консултиране. Въпреки недостатъчната численост на дирекцията, Годишният план за дейността по вътрешен одит през 2023 г. беше изпълнен на 91%. В резултат на извършените проверки бяха дадени общо 55 препоръки за подобряване на контролните механизми по ключови процеси в административни структури на МО, в търговски дружества с принципал министъра на отбраната и във второстепенни разпоредители с бюджет по отношение на: управлението на цикъла на обществените поръчки, с цел повишаване на ефективността на възлагането и изпълнението на обществените поръчки; оптимизиране на процеса по управление на риска; оптимизиране на дейността на търговските дружества с принципал министъра на отбраната.

За осъществяване на непрекъснат и ефективен контрол по прилагането на изискванията за защитата на класифицирана информация бяха извършени планови и инцидентни проверки от компетентните органи на ведомствено и национално ниво, като не бяха констатирани нарушения, които да доведат до увреждане на интересите на Р България, свързани с националната сигурност, отбраната или външната политика.

10. ИЗВОДИ

Изминалата година беше изпълнена с редица предизвикателства за отбраната и Въоръжените сили. Независимо, че глобалната среда на сигурност продължи тенденцията към влошаване, съществен момент беше осъзнаването на важността на отбраната като една от най-съществените държавни функции, и поставянето ѝ в центъра на вниманието на обществения интерес. Активизираха се усилията за поэтапното разрешаване на натрупаните през годините проблеми в този сектор.

Най-важният елемент за отбранителната политика през годината беше приемствеността по отношение на националните цели и приоритети в областта на отбраната и изпълнението на поетите ангажименти в рамките на НАТО и ЕС. Отчита се стабилна тенденция на плавно и постепенно номинално нарастване на разходите за отбрана, като за 2023 г. разходите за отбрана надвишават заложеното ниво в Националния план 2024 (*1.88% от БВП при планирано ниво от 1.85%*). Този факт потвърждава наличието на солидна политическа воля за изпълнение на съюзните ангажименти на страната, при отчитане на сериозно влошената среда на сигурност. Същевременно, следва да се отчита, че повечето страни-членки на НАТО, включително и България, се ръководят от убеждението, че нивото на разходи за отбрана от 2 % от БВП е недостатъчно и, следователно, то вече се възприема като отправна точка за по-нататъшното им нарастване.

За оптимизиране на управленските процеси в контекста на изпълнението на Програма 2032 беше стартиран Стратегически преглед на отбранителната политика. Разработена беше нова Национална отбранителна стратегия. Бяха положени значителни усилия за адаптирането на Въоръжените сили към новите и завишени изисквания спрямо техните способности. Продължи процесът по преглед и определяне на военни формирования и структури за допълване на Въоръжените сили във военно време и числеността на запаса. Определени бяха структурите от другите сили от системата за национална сигурност и тяхната численост за включване във Въоръжените сили във военно време. Извършен беше преглед на изпълнение на План 2026 през първия период на действието му и бяха изготвени предложения за неговото изменение. Беше реализирано повишение на общия брой проведени учения през 2023 г. спрямо 2022 г. Значителен ръст има и при проведените международни учения.

Поддържани и усъвършенствани бяха способности по функционални области за планиране и провеждане на съвместни операции в национален и коалиционен формат, национално командване и управление на контингентите от Въоръжените сили, участващи в мисии извън страната, както и за оперативно управление на дежурните сили и средства и модулните формирования за подпомагане на населението при бедствия. Успешни бяха организирането, подготовката, развръщането, ротацията и административното управление на военните ни контингенти зад граница. Значителни усилия бяха насочени към осигуряване подготовката на военните формирования на територията на страната и окомплектоване с материални ресурси, логистична поддръжка на контингентите ни в операции зад граница, изпращането на военна помощ за Украйна, както и осъществяването на поддръжка като страна-домакин в контекста на усилените мерки за бдителност на НАТО.

Войната на Русия против Украйна беше осъзната като явна заплаха за мира и сигурността и като директно предизвикателство за НАТО и ЕС, включително и за нашата страна. В тези условия продължи изграждането на т.нар. предно присъствие на НАТО в Черноморския регион. Разположената на наша територия Многонационална бойна група за изпълнение на дейности по усилен бдителност на Алианса играеше ключова роля за гарантиране на нашата сигурност и отбрана и защитата на националните ни интереси като съюзник в НАТО. През 2023 г. бойната група постигна начални оперативни способности за командване и управление на ниво „бригада“ при отбранителни бойни действия. Усилията на страната ни следва да бъдат насочени към развитие на способностите за всестранна логистична поддръжка, включително инфраструктура и формирования с висока степен на готовност, за осигуряване на дейностите по приемане, настаняване и последващо придвижване, снабдяване с горива и др. на съюзни сили и средства, преминаващи и/или пребиваващи на наша територия, ако такава необходимост се появи.

Продължиха усилията за преодоляване на дефицита от способности чрез реализацията на основни инвестиционни проекти, заложи в Програма 2032. Поставено беше началото на модернизацията на Сухопътните войски. Продължи изпълнението на договорите за придобиване на самолети F-16 и многофункционални модулни патрулни кораби. Продължи модернизацията на танкове Т-72 за бронетанковите формирования. Същевременно, нуждата от придобиване на ново, модерно въоръжение и техника по натовски стандарт в редица направления става все по-осезаема. Критично необходимо е придобиването на нови 3-D радары, брегови противокорабни ракетни комплекси, зенитно-ракетни комплекси, ракетни системи за залпов огън с повишена мобилност, 155 мм самоходни артилерийски гаубици и др.

Независимо от постигнатите положителни резултати, следва да се отчете, че съществуват редица области, в които все още съществуват съществени проблеми. Постигнат беше определен, но все още недостатъчен напредък за развитието на способностите в области като комуникационно-информационно осигуряване и кибер-отбрана, освобождаване и утилизация на излишни бойни припаси и др. Необходимо е да продължат усилията за изграждане на административният и институционален капацитет за управление. Следва да продължи прилагането на политиката на прозрачност и отчетност.

Въпреки предприетите мерки, некомплектът от военнорслужещи във Въоръжените сили продължи да нараства като към края на годината достигна 21,8%. Числеността на доброволния резерв е едва 16 %. Основната причина за увеличението на некомплекта се състои в това, че нивата на заплащане, въпреки увеличаването за шеста поредна година на възнагражденията на военнорслужещите средно с 10%, остават неконкурентни на пазара на труда спрямо редица други професии, в които рискът за живота и здравето е по-нисък, а условията на труд са значително по-леки. Друга причина за това състояние на окомплектоваността е ниският интерес към военната служба. За голяма част от младите хора военната професия е непривлекателна поради тежестите и лишенията, рисковете, лошите условия на труд и остарялото въоръжение. Крайно негативно влияние оказват и злоредните информационни кампании, манипулиращи общественото мнение по отношение на войната на Русия срещу Украйна и ролята на държавата и Въоръжените сили.

Въпреки номиналното нарастване на разходите за отбрана, те остават недостатъчни за бързо превъоръжаване, за постигане на конкурентна способност на военната професия на пазара на труда, както и за ефективна подготовка на въоръжените сили и поддръжка на въоръжението и техниката. Остава крайно недостатъчен броят на летателните часове във ВВС и на дните на море във ВМС. Физически и технологично остарялото въоръжение и техника продължават да влияят негативно върху качествено изпълнение на мисиите и задачите на Въоръжените сили, тяхната подготовка, постигането на оперативна съвместимост със съюзниците и изпълнението на Целите за способностите на НАТО.

От изложеното дотук може да се направи следния основен извод:

Предвид сериозните рискове и заплахи за България и нашите съюзници, отбраната все повече се осъзнава като ключовият компонент от системата за защита на националната сигурност и получава необходимото внимание от страна на правителството и обществото. Започна процес по ускорена модернизация и възстановяване на дефицитите от способности. Предприеха се действия за оптимизиране на управленските решения в отбраната.

Следва да се отчете обаче, че предвид сложността и инертността на процесите в системата за отбрана, не е реалистично да се очакват бързи положителни резултати във всички направления. Текущото състояние на способностите на въоръжените сили, за по-голямата част от тях, остава незадоволително. Това се отразява неблагоприятно върху възможността за ефективно изпълнение на задачите за възпиране и отбрана в национален и съюжен контекст.

11. НАПРАВЛЕНИЯ ЗА РАБОТА ПРЕЗ 2024 г. И В СРЕДНОСРОЧЕН ПЛАН

С оглед развитието на стратегическата среда на сигурност, през 2024 г. и в средносрочен план, МО ще фокусира своите усилия за провеждане на ефективна отбранителна политика в следните области:

1. Запазване на приемствеността в приоритетите на отбранителната политика, надграждане в положителните достижения и продължаване изпълнението на целите и приоритетите на Програмата 2032;
2. Приключване на Стратегическия преглед на отбранителната политика, разработване на Бяла книга за отбраната и прилагане на адаптирани управленски решения и подходи в областта на отбраната;
3. Предприемане на спешни и адекватни мерки за преодоляване на нарастващия брой вакантни длъжности за военнослужещи и привличане на служба на качествен личен състав.
4. Търсене на нови и ефективни подходи за попълване на доброволния резерв и запаса, в т.ч. инициране на обществен дебат за възможно въвеждане на задължителна военна подготовка;
5. Промени в Закона за резерва на ВС, които да регламентират подготовката на запаса в мирно време;
6. Запазване нивото на разходи за отбрана на не по-малко от 2% от БВП, с амбицията за неговото увеличаване, паралелно с икономическия растеж;
7. Продължаване на активното ни участие в изграждането на възпиращия и отбранителен потенциал на НАТО чрез ефективен принос в многонационалната бойна група на Алианса у нас, както и изпълнение на отговорностите на страна-домакин;
8. Изпълнение на Целите за способности на НАТО;
9. Изграждане на щаб на многонационална дивизия на НАТО на наша територия;
10. Ускоряване на превъоръжаването и модернизацията, с приоритет върху придобиването на основни съвременни способности за ефективно възпиране и отбрана, както и осигуряване на заместващи способности от съюзници до придобиване на собствени такива.
11. Изграждане на необходимата инфраструктура за приемане на новите самолети F-16, обучение на пилоти и наземен персонал и прилагане на дейностите по индустриалното сътрудничество;
12. Приемане от Министерския съвет на нова Национална отбранителна стратегия;
13. Инициране на инфраструктурни проекти от стратегическо значение за отбраната, свързани с осигуряване на военна мобилност и енергийна свързаност по програми на ЕС и НАТО;
14. Продължаване на процеса на оказване на военна помощ на Украйна съгласно възможностите ни. Министерството на отбраната ще търси възможност за финансова компенсация за изпратената военна и военно-техническа помощ за Украйна. Тези средства ще се предоставят над планираните разходи за отбрана, като ще се използват целево за поддръжка и превъоръжаване на Българската армия;
15. Продължаване процеса по адаптиране на военно-образователната система към повишените изисквания за подготовка на офицерите, вкл. и повишаване на езиковата подготовка на военнослужещите и цивилните служители;
16. Изграждане на устойчивост срещу хибридно въздействие и развитие на капацитет за ефективни стратегически комуникации с обществото в подкрепа на отбранителната политика;
17. Въвеждане на изцяло електронно управление на административните процеси и разработване на ефективни административни правила и процедури;
18. Промени в нормативната уредба, насочени към ефективно управление на процесите в отбраната.

* * *